નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

અઙ્ગુત્તરનિકાયો

દુકનિપાતપાળિ

૧. પઠમપણ્ણાસકં

૧. કમ્મકરણવગ્ગો

૧. વજ્જસુત્તં

૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ભિક્ખવો''તિ. ''ભદન્તે''તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

''દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, વજ્જાનિ. કતમાનિ દ્વે? દિટ્ઠધમ્મિકઞ્ચ વજ્જં સમ્પરાયિકઞ્ચ વજ્જં . કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, દિટ્ઠધમ્મિકં વજ્જં? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પસ્સતિ ચોરં આગુચારિં રાજાનો ગહેત્વા વિવિધા કમ્મકારણા [વિવિધાનિ કમ્મકરણાનિ (ક॰)] કારેન્તે; કસાહિપિ તાળેન્તે, વેત્તેહિપિ તાળેન્તે, અદ્ધદણ્ડકેહિપિ તાળેન્તે, હત્થમ્પિ છિન્દન્તે, પાદમ્પિ છિન્દન્તે, હત્થપાદમ્પિ છિન્દન્તે, કણ્ણમ્પિ છિન્દન્તે, નાસમ્પિ છિન્દન્તે, કણ્ણનાસમ્પિ છિન્દન્તે, બિલઙ્ગથાલિકમ્પિ કરોન્તે, સઙ્ખમુણ્ડિકમ્પિ કરોન્તે, રાહુમુખમ્પિ કરોન્તે, જોતિમાલિકમ્પિ કરોન્તે, હત્થપજ્જોતિકમ્પિ કરોન્તે, એરકવત્તિકમ્પિ કરોન્તે, ચીરકવાસિકમ્પિ કરોન્તે, એણેય્યકમ્પિ કરોન્તે, બળિસમંસિકમ્પિ કરોન્તે, કહાપણિકમ્પિ કરોન્તે, ખારાપતચ્છિકમ્પિ [ખારાપટિચ્છકમ્પિ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] કરોન્તે, પલિઘપરિવત્તિકમ્પિ કરોન્તે, પલાલપીઠકમ્પિ [પલાલપિટ્ઠિકમ્પિ (સી॰)] કરોન્તે, તત્તેનપિ તેલેન ઓસિઞ્ચન્તે, સુનખેહિપિ ખાદાપેન્તે, જીવન્તમ્પિ સૂલે ઉત્તાસેન્તે, અસિનાપિ સીસં છિન્દન્તે.

''તસ્સ એવં હોતિ – 'યથારૂપાનં ખો પાપકાનં કમ્માનં હેતુ ચોરં આગુચારિં રાજાનો ગહેત્વા વિવિધા કમ્મકારણા કારેન્તિ; કસાહિપિ તાળેન્તિ, વેત્તેહિપિ તાળેન્તિ, અદ્ધદણ્ડકેહિપિ તાળેન્તિ, હત્થમ્પિ છિન્દન્તિ, પાદમ્પિ છિન્દન્તિ, હત્થપાદમ્પિ છિન્દન્તિ, કણ્ણમ્પિ છિન્દન્તિ, નાસમ્પિ છિન્દન્તિ, કણ્ણનાસમ્પિ છિન્દન્તિ, બિલઙ્ગથાલિકમ્પિ કરોન્તિ, સઙ્ખમુણ્ડિકમ્પિ કરોન્તિ, રાહુમુખમ્પિ કરોન્તિ, જોતિમાલિકમ્પિ કરોન્તિ, હત્થપજ્જોતિકમ્પિ કરોન્તિ, એરકવત્તિકમ્પિ કરોન્તિ, ચીરકવાસિકમ્પિ કરોન્તિ, એણેય્યકમ્પિ કરોન્તિ, બળિસમંસિકમ્પિ કરોન્તિ, કહાપણિકમ્પિ કરોન્તિ, ખારાપતચ્છિકમ્પિ કરોન્તિ, પલિઘપરિવત્તિકમ્પિ કરોન્તિ, પલાલપીઠકમ્પિ કરોન્તિ, તત્તેનપિ તેલેન ઓસિઞ્ચન્તિ, સુનખેહિપિ ખાદાપેન્તિ, જીવન્તમ્પિ સૂલે ઉત્તાસેન્તિ, અસિનાપિ સીસં છિન્દન્તિ. અહઞ્ચેવ [અહઞ્ચે (?)] ખો પન એવરૂપં પાપકમ્મં કરેય્યં, મમ્પિ રાજાનો ગહેત્વા એવરૂપા વિવિધા કમ્મકારણા કારેય્યું; કસાહિપિ તાળેય્યું...પે॰... અસિનાપિ સીસં છિન્દેય્યુ'ન્તિ. સો દિટ્ઠધમ્મિકસ્સ વજ્જસ્સ ભીતો ન પરેસં પાભતં વિલુમ્પન્તો ચરતિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, દિટ્ઠધમ્મિકં વજ્જં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સમ્પરાયિકં વજ્જં? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘કાયદુચ્ચરિતસ્સ ખો પન પાપકો દુક્ખો વિપાકો અભિસમ્પરાયં, વચીદુચ્ચરિતસ્સ પાપકો દુક્ખો વિપાકો અભિસમ્પરાયં, મનોદુચ્ચરિતસ્સ પાપકો દુક્ખો વિપાકો અભિસમ્પરાયં. અહઞ્ચેવ ખો પન કાયેન દુચ્ચરિતં ચરેય્યં, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરેય્યં , મનસા દુચ્ચરિતં ચરેય્યં. કિઞ્ચ તં યાહં ન કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જેય્ય’ન્તિ. સો સમ્પરાયિકસ્સ વજ્જસ્સ ભીતો કાયદુચ્ચરિતં પહાય કાયસુચરિતં ભાવેતિ, વચીદુચ્ચરિતં પહાય વચીસુચરિતં ભાવેતિ, મનોદુચ્ચરિતં પહાય મનોસુચરિતં ભાવેતિ, સુદ્ધં અત્તાનં પરિહરતિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમ્પરાયિકં વજ્જં. ‘‘ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે વજ્જાનિ. તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘દિટ્ઠધમ્મિકસ્સ વજ્જસ્સ ભાયિસ્સામ, સમ્પરાયિકસ્સ વજ્જસ્સ ભાયિસ્સામ, વજ્જભીરુનો ભવિસ્સામ વજ્જભયદસ્સાવિનો’તિ. એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બં. વજ્જભીરુનો, ભિક્ખવે, વજ્જભયદસ્સાવિનો એતં પાટિકઙ્ખં યં પરિમુચ્ચિસ્સતિ સબ્બવજ્જેહી’’તિ. પઠમં.

૨. પધાનસુત્તં

૨. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, પધાનાનિ દુરભિસમ્ભવાનિ લોકસ્મિં. કતમાનિ દ્વે? યઞ્ચ ગિહીનં અગારં અજ્ઝાવસતં ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાનુપ્પદાનત્થં પધાનં, યઞ્ચ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતાનં સબ્બૂપધિપટિનિસ્સગ્ગત્થં પધાનં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પધાનાનિ દુરભિસમ્ભવાનિ લોકસ્મિં.

‘‘એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં પધાનાનં યદિદં સબ્બૂપધિપટિનિસ્સગ્ગત્થં પધાનં. તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘સબ્બૂપધિપટિનિસ્સગ્ગત્થં પધાનં પદહિસ્સામા’તિ. એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બ’’ન્તિ. દુતિયં.

૩. તપનીયસુત્તં

૩. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા તપનીયા. કતમે દ્વે? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચસ્સ કાયદુચ્ચરિતં કતં હોતિ, અકતં હોતિ કાયસુચરિતં; વચીદુચ્ચરિતં કતં હોતિ; અકતં હોતિ વચીસુચરિતં; મનોદુચ્ચરિતં કતં હોતિ, અકતં હોતિ મનોસુચરિતં. સો ‘કાયદુચ્ચરિતં મે કત’ન્તિ તપ્પતિ, ‘અકતં મે કાયસુચરિત’ન્તિ તપ્પતિ; ‘વચીદુચ્ચરિતં મે કત’ન્તિ તપ્પતિ, ‘અકતં મે વચીસુચરિત’ન્તિ તપ્પતિ; ‘મનોદુચ્ચરિતં મે કત’ન્તિ તપ્પતિ , ‘અકતં મે મનોસુચરિત’ન્તિ તપ્પતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા તપનીયા’’તિ. તતિયં.

૪. અતપનીયસુત્તં

૪. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા અતપનીયા. કતમે દ્વે? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચસ્સ કાયસુચરિતં કતં હોતિ, અકતં હોતિ કાયદુચ્ચરિતં; વચીસુચરિતં કતં હોતિ, અકતં હોતિ વચીદુચ્ચરિતં; મનોસુચરિતં કતં હોતિ, અકતં હોતિ મનોદુચ્ચરિતં. સો ‘કાયસુચરિતં મે કત’ન્તિ ન તપ્પતિ, ‘અકતં મે કાયદુચ્ચરિત’ન્તિ ન તપ્પતિ; ‘વચીસુચરિતં મે કત’ન્તિ ન તપ્પતિ, ‘અકતં મે વચીદુચ્ચરિત’ન્તિ ન તપ્પતિ; ‘મનોસુચરિતં મે કત’ન્તિ ન તપ્પતિ, ‘અકતં મે મનોદુચ્ચરિત’ન્તિ ન તપ્પતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા અતપનીયા’’તિ. ચતુત્થં.

૫. ઉપઞ્ઞાતસુત્તં

૫. ‘‘દ્વિન્નાહં , ભિક્ખવે, ધમ્માનં ઉપઞ્ઞાસિં – યા ચ અસન્તુટ્ઠિતા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, યા ચ અપ્પટિવાનિતા પધાનસ્મિં. અપ્પટિવાની સુદાહં, ભિક્ખવે, પદહામિ – ‘કામં તચો ચ ન્હારુ [નહારુ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ચ અટ્ઠિ ચ અવસિસ્સતુ, સરીરે ઉપસુસ્સતુ મંસલોહિતં, યં તં પુરિસથામેન પુરિસવીરિયેન પુરિસપરક્કમેન પત્તબ્બં ન તં અપાપુણિત્વા વીરિયસ્સ સણ્ઠાનં ભવિસ્સતી’તિ. તસ્સ મય્હં, ભિક્ખવે, અપ્પમાદાધિગતા સમ્બોધિ, અપ્પમાદાધિગતો અનુત્તરો યોગક્ખેમો. તુમ્હે ચેપિ, ભિક્ખવે, અપ્પટિવાનં પદહેય્યાથ – ‘કામં તચો ચ ન્હારુ ચ અટ્ઠિ ચ અવસિસ્સતુ, સરીરે ઉપસુસ્સતુ મંસલોહિતં, યં તં પુરિસથામેન પુરિસવીરિયેન પુરિસપરક્કમેન પત્તબ્બં ન તં અપાપુણિત્વા વીરિયસ્સ સણ્ઠાનં ભવિસ્સતી’તિ, તુમ્હેપિ, ભિક્ખવે, નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરિસ્સથ. તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘અપ્પટિવાનં પદહિસ્સામ. કામં તચો ચ ન્હારુ ચ અટ્ઠિ ચ અવસિસ્સતુ, સરીરે ઉપસુસ્સતુ મંસલોહિતં, યં તં પુરિસથામેન પુરિસવીરિયેન પુરિસપરક્કમેન પત્તબ્બં ન તં અપાપુણિત્વા વીરિયસ્સ સણ્ઠાનં ભવિસ્સતી’તિ. એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બ’’ન્તિ. પઞ્ચમં.

૬. સંયોજનસુત્તં

૬. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? યા ચ સંયોજનિયેસુ ધમ્મેસુ અસ્સાદાનુપસ્સિતા, યા ચ સંયોજનિયેસુ ધમ્મેસુ નિબ્બિદાનુપસ્સિતા. સંયોજનિયેસુ, ભિક્ખવે, ધમ્મેસુ અસ્સાદાનુપસ્સી વિહરન્તો રાગં ન પજહતિ, દોસં ન પજહતિ, મોહં ન પજહતિ. રાગં અપ્પહાય, દોસં અપ્પહાય, મોહં અપ્પહાય ન પરિમુચ્ચતિ જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ. ન પરિમુચ્ચતિ દુક્ખસ્માતિ વદામિ.

‘‘સંયોજનિયેસુ, ભિક્ખવે, ધમ્મેસુ નિબ્બિદાનુપસ્સી વિહરન્તો રાગં પજહતિ, દોસં પજહતિ, મોહં પજહતિ. રાગં પહાય, દોસં પહાય, મોહં પહાય, પરિમુચ્ચતિ જાતિયા જરાય મરણેન સોકેહિ પરિદેવેહિ દુક્ખેહિ દોમનસ્સેહિ ઉપાયાસેહિ. પરિમુચ્ચતિ દુક્ખસ્માતિ વદામિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ. છટ્ઠં.

૭. કણ્હસુત્તં

૭. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા કણ્હા. કતમે દ્વે? અહિરિકઞ્ચ અનોત્તપ્પઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા કણ્હા’’તિ. સત્તમં.

૮. સુક્કસુત્તં

૮. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સુક્કા. કતમે દ્વે? હિરી [હિરિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ચ ઓત્તપ્પઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા સુક્કા’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. ચરિયસુત્તં

૯. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા સુક્કા લોકં પાલેન્તિ. કતમે દ્વે? હિરી ચ ઓત્તપ્પઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સુક્કા ધમ્મા લોકં ન પાલેય્યું, નયિધ પઞ્ઞાયેથ માતાતિ વા માતુચ્છાતિ વા માતુલાનીતિ વા આચરિયભરિયાતિ વા ગરૂનં દારાતિ વા. સમ્ભેદં લોકો અગમિસ્સ, યથા અજેળકા કુક્કુટસૂકરા સોણસિઙ્ગાલા [સોણસિગાલા (સી॰ સ્યા॰ કં॰

પી॰)]. યસ્મા ચ ખો, ભિક્ખવે, ઇમે દ્વે સુક્કા ધમ્મા લોકં પાલેન્તિ તસ્મા પઞ્ઞાયતિ [પઞ્ઞાયન્તિ (સી॰)] માતાતિ વા માતુચ્છાતિ વા માતુલાનીતિ વા આચરિયભરિયાતિ વા ગરૂનં દારાતિ વા''તિ. નવમં.

૧૦. વસ્સૂપનાયિકસુત્તં

૧૦. ''દ્વેમા, ભિક્ખવે, વસ્સૂપનાયિકા. કતમા દ્વે? પુરિમિકા ચ પચ્છિમિકા ચ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે વસ્સૂપનાયિકા''તિ. દસમં.

કમ્મકરણવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

વજ્જા પધાના દ્વે તપનીયા, ઉપઞ્ઞાતેન પઞ્ચમં;
સંયોજનઞ્ચ કણ્હઞ્ચ, સુક્કં ચરિયા વસ્સૂપનાયિકેન વગ્ગો.

૨. અધિકરણવગ્ગો

૧૧. ‘‘દ્વેમાનિ , ભિક્ખવે, બલાનિ. કતમાનિ દ્વે? પટિસઙ્ખાનબલઞ્ચ ભાવનાબલઞ્ચ. કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, પટિસઙ્ખાનબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘કાયદુચ્ચરિતસ્સ ખો પાપકો વિપાકો દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચ, વચીદુચ્ચરિતસ્સ પાપકો વિપાકો દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચ, મનોદુચ્ચરિતસ્સ પાપકો વિપાકો દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચા’તિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય કાયદુચ્ચરિતં પહાય કાયસુચરિતં ભાવેતિ, વચીદુચ્ચરિતં પહાય વચીસુચરિતં ભાવેતિ, મનોદુચ્ચરિતં પહાય મનોસુચરિતં ભાવેતિ, સુદ્ધં અત્તાનં પરિહરતિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પટિસઙ્ખાનબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભાવનાબલં. તત્ર, ભિક્ખવે, યમિદં [યદિદં (સી॰)] ભાવનાબલં સેખાનમેતં [સેખમેતં (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] બલં. સેખઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, બલં આગમ્મ રાગં પજહતિ, દોસં પજહતિ, મોહં પજહતિ. રાગં પહાય, દોસં પહાય, મોહં પહાય યં અકુસલં ન તં કરોતિ, યં પાપં ન તં સેવતિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ભાવનાબલં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે બલાની’’તિ.

૧૨. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, બલાનિ. કતમાનિ દ્વે? પટિસઙ્ખાનબલઞ્ચ ભાવનાબલઞ્ચ. કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, પટિસઙ્ખાનબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘કાયદુચ્ચરિતસ્સ ખો પાપકો વિપાકો દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચ, વચીદુચ્ચરિતસ્સ પાપકો વિપાકો દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચ, મનોદુચ્ચરિતસ્સ પાપકો વિપાકો દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચા’તિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય કાયદુચ્ચરિતં પહાય કાયસુચરિતં ભાવેતિ, વચીદુચ્ચરિતં પહાય વચીસુચરિતં ભાવેતિ, મનોદુચ્ચરિતં પહાય મનોસુચરિતં ભાવેતિ, સુદ્ધં અત્તાનં પરિહરતિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પટિસઙ્ખાનબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભાવનાબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસગ્ગપરિણામિં, ધમ્મવિચયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ... વીરિયસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ... પીતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ... પસ્સદ્ધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ... સમાધિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ... ઉપેક્ખાસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ વિવેકનિસ્સિતં વિરાગનિસ્સિતં નિરોધનિસ્સિતં વોસગ્ગપરિણામિં . ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ભાવનાબલં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે બલાની’’તિ.

૧૩. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, બલાનિ. કતમાનિ દ્વે? પટિસઙ્ખાનબલઞ્ચ ભાવનાબલઞ્ચ. કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, પટિસઙ્ખાનબલં? ઇધ, ભિક્ખવે , એકચ્ચો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘કાયદુચ્ચરિતસ્સ ખો પાપકો વિપાકો દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચ, વચીદુચ્ચરિતસ્સ ખો પાપકો વિપાકો દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચ, મનોદુચ્ચરિતસ્સ ખો પાપકો વિપાકો દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અભિસમ્પરાયઞ્ચા’તિ. સો ઇતિ પટિસઙ્ખાય કાયદુચ્ચરિતં પહાય કાયસુચરિતં ભાવેતિ, વચીદુચ્ચરિતં પહાય વચીસુચરિતં ભાવેતિ, મનોદુચ્ચરિતં પહાય મનોસુચરિતં ભાવેતિ, સુદ્ધં અત્તાનં પરિહરતિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પટિસઙ્ખાનબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભાવનાબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવિચ્ચેવ કામેહિ, વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ.

પીતિયા ચ વિરાગા ઉપેક્ખકો ચ વિહરતિ સતો ચ સમ્પજાનો, સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેતિ, યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ – 'ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી'તિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ભાવનાબલં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે બલાની''તિ.

૧૪. ''દ્વેમા, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ ધમ્મદેસના. કતમા દ્વે? સંખિત્તેન ચ વિત્થારેન ચ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે તથાગતસ્સ ધમ્મદેસના''તિ.

૧૫. ''યસ્મિં , ભિક્ખવે, અધિકરણે આપન્નો [આપત્તાપન્નો (ક॰)] ચ ભિક્ખુ ચોદકો ચ ભિક્ખુ ન સાધુકં અત્તનાવ અત્તાનં પચ્ચવેક્ખતિ તસ્મેતં, ભિક્ખવે, અધિકરણે પાટિકઙ્ખં દીઘત્તાય ખરત્તાય વાળત્તાય સંવત્તિસ્સતિ, ભિક્ખૂ ચ ન ફાસું [ન ફાસુ (ક॰)] વિહરિસ્સન્તીતિ [વિહરિસ્સન્તિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ ક॰)]. યસ્મિઞ્ચ ખો, ભિક્ખવે, અધિકરણે આપન્નો ચ ભિક્ખુ ચોદકો ચ ભિક્ખુ સાધુકં અત્તનાવ અત્તાનં પચ્ચવેક્ખતિ તસ્મેતં, ભિક્ખવે, અધિકરણે પાટિકઙ્ખં ન દીઘત્તાય ખરત્તાય વાળત્તાય સંવત્તિસ્સતિ, ભિક્ખૂ ચ ફાસું વિહરિસ્સન્તીતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, આપન્નો ભિક્ખુ સાધુકં અત્તનાવ અત્તાનં પચ્ચવેક્ખતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, આપન્નો ભિક્ખુ ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'અહં ખો અકુસલં આપન્નો કઞ્ચિદેવ [કિઞ્ચિદેવ (ક॰)] દેસં કાયેન. મં સો [તસ્મા મં સો (સી॰ સ્યા॰)] ભિક્ખુ અદ્દસ અકુસલં આપજ્જમાનં કિઞ્ચિદેવ દેસં કાયેન. નો ચે અહં અકુસલં આપજ્જેય્યં કિઞ્ચિદેવ દેસં કાયેન, ન મં સો ભિક્ખુ પસ્સેય્ય અકુસલં આપજ્જમાનં કિઞ્ચિદેવ દેસં કાયેન. યસ્મા ચ ખો, અહં અકુસલં આપન્નો કિઞ્ચિદેવ દેસં કાયેન, તસ્મા મં સો ભિક્ખુ અદ્દસ અકુસલં આપજ્જમાનં કિઞ્ચિદેવ દેસં કાયેન. દિસ્વા ચ પન મં સો ભિક્ખુ અકુસલં આપજ્જમાનં કિઞ્ચિદેવ દેસં કાયેન અનત્તમનો અહોસિ. અનત્તમનો સમાનો અનત્તમનવચનં [અનત્તમનવાચં (ક॰)] મં સો ભિક્ખુ અવચ. અનત્તમનવચનાહં [અનત્તમનવાચં નાહં (ક॰)] તેન ભિક્ખુના વુત્તો સમાનો અનત્તમનો [અત્તમનો (ક॰)] અહોસિં. અનત્તમનો સમાનો પરેસં આરોચેસિં. ઇતિ મમેવ તત્થ અચ્ચયો અચ્ચગમા સુઙ્કદાયકંવ ભણ્ડસ્મિન્તિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, આપન્નો ભિક્ખુ સાધુકં અત્તનાવ અત્તાનં પચ્ચવેક્ખતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ચોદકો ભિક્ખુ સાધુકં અત્તનાવ અત્તાનં પચ્ચવેક્ખતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ચોદકો ભિક્ખુ ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'અયં ખો ભિક્ખુ અકુસલં આપન્નો કિઞ્ચિદેવ દેસં કાયેન. અહં ઇમં ભિક્ખું અદ્દસં અકુસલં આપજ્જમાનં કિઞ્ચિદેવ દેસં કાયેન. નો ચે અયં ભિક્ખુ અકુસલં આપજ્જેય્ય કિઞ્ચિદેવ દેસં કાયેન, નાહં ઇમં ભિક્ખું પસ્સેય્યં અકુસલં આપજ્જમાનં કિઞ્ચિદેવ દેસં કાયેન. યસ્મા ચ ખો, અયં ભિક્ખુ અકુસલં આપન્નો કિઞ્ચિદેવ દેસં કાયેન, તસ્મા અહં ઇમં ભિક્ખું અદ્દસં અકુસલં આપજ્જમાનં કિઞ્ચિદેવ દેસં કાયેન. દિસ્વા ચ પનાહં ઇમં ભિક્ખું અકુસલં આપજ્જમાનં કિઞ્ચિદેવ દેસં કાયેન અનત્તમનો અહોસિં. અનત્તમનો સમાનો અનત્તમનવચનાહં ઇમં ભિક્ખું અવચં. અનત્તમનવચનાયં ભિક્ખુ મયા વુત્તો સમાનો અનત્તમનો અહોસિ. અનત્તમનો સમાનો પરેસં આરોચેસિ. ઇતિ મમેવ તત્થ અચ્ચયો અચ્ચગમા સુઙ્કદાયકંવ ભણ્ડસ્મિન્તિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ચોદકો ભિક્ખુ સાધુકં અત્તનાવ અત્તાનં પચ્ચવેક્ખતિ.

''યસ્મિં, ભિક્ખવે, અધિકરણે આપન્નો ચ ભિક્ખુ ચોદકો ચ ભિક્ખુ ન સાધુકં અત્તનાવ અત્તાનં પચ્ચવેક્ખતિ તસ્મેતં, ભિક્ખવે, અધિકરણે પાટિકઙ્ખં દીઘત્તાય ખરત્તાય વાળત્તાય સંવત્તિસ્સતિ, ભિક્ખૂ ચ ન ફાસું વિહરિસ્સન્તીતિ. યસ્મિઞ્ચ ખો, ભિક્ખવે, અધિકરણે આપન્નો ચ ભિક્ખુ ચોદકો ચ ભિક્ખુ સાધુકં અત્તનાવ અત્તાનં

પચ્ચવેક્ખતિ તસ્મેતં, ભિક્ખવે, અધિકરણે પાટિકઙ્ખં ન દીઘત્તાય ખરત્તાય વાળત્તાય સંવત્તિસ્સતિ, ભિક્ખૂ ચ ફાસુ વિહરિસ્સન્તી''તિ.

૧૬. અથ ખો અઞ્ઞતરો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ''કો નુ ખો, ભો ગોતમ, હેતુ કો પચ્ચયો યેન મિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તી''તિ? ''અધમ્મચરિયાવિસમચરિયાહેતુ ખો, બ્રાહ્મણ, એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તી''તિ.

''કો નુ ખો, ભો ગોતમ, હેતુ કો પચ્ચયો યેન મિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તી''તિ? ''ધમ્મચરિયાસમચરિયાહેતુ ખો, બ્રાહ્મણ , એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તી''તિ.

''અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ! અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ! સેય્યથાપિ, ભો ગોતમ, નિક્કુજ્જિતં [નિકુજ્જિતં (ક॰)] વા ઉક્કુજ્જેય્ય, પટિચ્છન્નં વા વિવરેય્ય, મૂળ્હસ્સ વા મગ્ગં આચિક્ખેય્ય, અન્ધકારે વા તેલપજ્જોતં ધારેય્ય – 'ચક્ખુમન્તો રૂપાનિ દક્ખન્તી'તિ, એવમેવં ભોતા ગોતમેન અનેકપરિયાયેન ધમ્મો પકાસિતો. એસાહં ભવન્તં ગોતમં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ . ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત''ન્તિ.

૧૭. અથ ખો જાણુસ્સોણિ [જાણુસોણિ (ક॰)] બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો જાણુસ્સોણિ બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ''કો નુ ખો, ભો ગોતમ, હેતુ કો પચ્ચયો યેન મિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તી''તિ? ''કતત્તા ચ, બ્રાહ્મણ, અકતત્તા ચ. એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તી''તિ. ''કો પન, ભો ગોતમ, હેતુ કો પચ્ચયો યેન મિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તી''તિ? ''કતત્તા ચ, બ્રાહ્મણ, અકતત્તા ચ. એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તી''તિ. ''ન ખો અહં ઇમસ્સ ભોતો ગોતમસ્સ સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં આજાનામિ. સાધુ મે ભવં ગોતમો તથા ધમ્મં દેસેતુ યથા અહં ઇમસ્સ ભોતો ગોતમસ્સ સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ વિત્થારેન અત્થં અવિભત્તસ્સ વિત્થારેન અત્થં આજાનેય્ય''ન્તિ. ''તેન હિ, બ્રાહ્મણ, સુણાહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં ભો''તિ ખો જાણુસ્સોણિ બ્રાહ્મણો ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ. ભગવા એતદવોચ –

''ઇધ, બ્રાહ્મણ, એકચ્ચસ્સ કાયદુચ્ચરિતં કતં હોતિ, અકતં હોતિ કાયસુચરિતં; વચીદુચ્ચરિતં કતં હોતિ, અકતં હોતિ વચીસુચરિતં; મનોદુચ્ચરિતં કતં હોતિ, અકતં હોતિ મનોસુચરિતં. એવં ખો, બ્રાહ્મણ, કતત્તા ચ અકતત્તા ચ એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તિ. ઇધ પન, બ્રાહ્મણ, એકચ્ચસ્સ કાયસુચરિતં કતં હોતિ, અકતં હોતિ કાયદુચ્ચરિતં; વચીસુચરિતં કતં હોતિ, અકતં હોતિ વચીદુચ્ચરિતં; મનોસુચરિતં કતં હોતિ, અકતં હોતિ મનોદુચ્ચરિતં. એવં ખો, બ્રાહ્મણ, કતત્તા ચ અકતત્તા ચ એવમિધેકચ્ચે સત્તા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તી''તિ.

‘‘અભિક્કન્તં , ભો ગોતમ...પે॰... ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ.

૧૮. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં આનન્દં ભગવા એતદવોચ – ‘‘એકંસેનાહં, આનન્દ, અકરણીયં વદામિ કાયદુચ્ચરિતં વચીદુચ્ચરિતં મનોદુચ્ચરિત’’ન્તિ. ‘‘યમિદં, ભન્તે, ભગવતા એકંસેન અકરણીયં અક્ખાતં કાયદુચ્ચરિતં વચીદુચ્ચરિતં મનોદુચ્ચરિતં તસ્મિં અકરણીયે કયિરમાને કો આદીનવો પાટિકઙ્ખો’’તિ? ‘‘યમિદં, આનન્દ, મયા એકંસેન અકરણીયં અક્ખાતં કાયદુચ્ચરિતં વચીદુચ્ચરિતં મનોદુચ્ચરિતં તસ્મિં અકરણીયે કયિરમાને અયં આદીનવો પાટિકઙ્ખો – અત્તાપિ અત્તાનં ઉપવદતિ, અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂ ગરહન્તિ, પાપકો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ, સમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. યમિદં, આનન્દ, મયા એકંસેન અકરણીયં અક્ખાતં કાયદુચ્ચરિતં વચીદુચ્ચરિતં મનોદુચ્ચરિતં તસ્મિં અકરણીયે કયિરમાને અયં આદીનવો પાટિકઙ્ખો’’તિ.

‘‘એકંસેનાહં, આનન્દ, કરણીયં વદામિ કાયસુચરિતં વચીસુચરિતં મનોસુચરિત’’ન્તિ. ‘‘યમિદં, ભન્તે, ભગવતા એકંસેન કરણીયં અક્ખાતં કાયસુચરિતં વચીસુચરિતં મનોસુચરિતં તસ્મિં કરણીયે કયિરમાને કો આનિસંસો પાટિકઙ્ખો’’તિ? ‘‘યમિદં, આનન્દ, મયા એકંસેન કરણીયં અક્ખાતં કાયસુચરિતં વચીસુચરિતં મનોસુચરિતં તસ્મિં કરણીયે કયિરમાને અયં આનિસંસો પાટિકઙ્ખો – અત્તાપિ અત્તાનં ન ઉપવદતિ, અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂ પસંસન્તિ, કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ, અસમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. યમિદં, આનન્દ, મયા એકંસેન કરણીયં અક્ખાતં કાયસુચરિતં વચીસુચરિતં મનોસુચરિતં તસ્મિં કરણીયે કયિરમાને અયં આનિસંસો પાટિકઙ્ખો’’તિ.

૧૯. ‘‘અકુસલં, ભિક્ખવે, પજહથ. સક્કા, ભિક્ખવે, અકુસલં પજહિતું. નો ચેદં [નો ચેતં (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰) સં॰ નિ॰ ૩.૨૮ પસ્સિતબ્બં], ભિક્ખવે, સક્કા અભવિસ્સ અકુસલં પજહિતું, નાહં એવં વદેય્યં – ‘અકુસલં, ભિક્ખવે, પજહથા’તિ. યસ્મા ચ ખો, ભિક્ખવે, સક્કા અકુસલં પજહિતું તસ્માહં એવં વદામિ – ‘અકુસલં, ભિક્ખવે, પજહથા’તિ. અકુસલઞ્ચ હિદં, ભિક્ખવે [અકુસલં ભિક્ખવે (ક॰)], પહીનં અહિતાય દુક્ખાય સંવત્તેય્ય નાહં એવં વદેય્યં – ‘અકુસલં, ભિક્ખવે, પજહથા’તિ. યસ્મા ચ ખો, ભિક્ખવે, અકુસલં પહીનં હિતાય સુખાય સંવત્તતિ તસ્માહં એવં વદામિ – ‘અકુસલં , ભિક્ખવે, પજહથા’’’તિ.

‘‘કુસલં , ભિક્ખવે, ભાવેથ. સક્કા, ભિક્ખવે, કુસલં ભાવેતું. નો ચેદં, ભિક્ખવે, સક્કા અભવિસ્સ કુસલં ભાવેતું, નાહં એવં વદેય્યં – ‘કુસલં, ભિક્ખવે, ભાવેથા’તિ. યસ્મા ચ ખો, ભિક્ખવે, સક્કા કુસલં ભાવેતું તસ્માહં એવં વદામિ – ‘કુસલં, ભિક્ખવે, ભાવેથા’તિ. કુસલઞ્ચ હિદં, ભિક્ખવે, ભાવિતં અહિતાય દુક્ખાય સંવત્તેય્ય, નાહં એવં વદેય્યં – ‘કુસલં, ભિક્ખવે, ભાવેથા’તિ. યસ્મા ચ ખો, ભિક્ખવે, કુસલં ભાવિતં હિતાય સુખાય સંવત્તતિ તસ્માહં એવં વદામિ – ‘કુસલં, ભિક્ખવે, ભાવેથા’’’તિ.

૨૦. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે દ્વે? દુન્નિક્ખિત્તઞ્ચ પદબ્યઞ્જનં અત્થો ચ દુન્નીતો. દુન્નિક્ખિત્તસ્સ , ભિક્ખવે, પદબ્યઞ્જનસ્સ અત્થોપિ દુન્નયો હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તન્તી’’તિ.

૨૧. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે દ્વે? સુનિક્ખિત્તઞ્ચ પદબ્યઞ્જનં અત્થો ચ સુનીતો. સુનિક્ખિત્તસ્સ, ભિક્ખવે, પદબ્યઞ્જનસ્સ અત્થોપિ સુનયો હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તન્તી’’તિ.

અધિકરણવગ્ગો દુતિયો.

૩. બાલવગ્ગો

૨૨. ‘‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, બાલા. કતમે દ્વે? યો ચ અચ્ચયં અચ્ચયતો ન પસ્સતિ, યો ચ અચ્ચયં દેસેન્તસ્સ યથાધમ્મં નપ્પટિગ્ગણ્હાતિ . ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે બાલા’તિ. ‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, પણ્ડિતા. કતમે દ્વે? યો ચ અચ્ચયં અચ્ચયતો પસ્સતિ, યો ચ અચ્ચયં દેસેન્તસ્સ યથાધમ્મં પટિગ્ગણ્હાતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પણ્ડિતા’’’તિ.

૨૩. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, તથાગતં અબ્ભાચિક્ખન્તિ. કતમે દ્વે? દુટ્ઠો વા દોસન્તરો, સદ્ધો વા દુગ્ગહિતેન [દુગ્ગહીતેન (સી॰)]. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે તથાગતં અબ્ભાચિક્ખન્તી’’તિ.

૨૪. ‘‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, તથાગતં અબ્ભાચિક્ખન્તિ. કતમે દ્વે? યો ચ અભાસિતં અલપિતં તથાગતેન ભાસિતં લપિતં તથાગતેનાતિ દીપેતિ, યો ચ ભાસિતં લપિતં તથાગતેન અભાસિતં અલપિતં તથાગતેનાતિ દીપેતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે તથાગતં અબ્ભાચિક્ખન્તી’તિ. ‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, તથાગતં નાબ્ભાચિક્ખન્તિ. કતમે દ્વે? યો ચ અભાસિતં અલપિતં તથાગતેન અભાસિતં અલપિતં તથાગતેનાતિ દીપેતિ, યો ચ ભાસિતં લપિતં તથાગતેન ભાસિતં લપિતં તથાગતેનાતિ દીપેતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે તથાગતં નાબ્ભાચિક્ખન્તી’’’તિ.

૨૫. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, તથાગતં અબ્ભાચિક્ખન્તિ. કતમે દ્વે? યો ચ નેય્યત્થં સુત્તન્તં નીતત્થો સુત્તન્તોતિ દીપેતિ, યો ચ નીતત્થં સુત્તન્તં નેય્યત્થો સુત્તન્તોતિ દીપેતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે તથાગતં અબ્ભાચિક્ખન્તી’’તિ.

૨૬. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, તથાગતં નાબ્ભાચિક્ખન્તિ. કતમે દ્વે? યો ચ નેય્યત્થં સુત્તન્તં નેય્યત્થો સુત્તન્તોતિ દીપેતિ , યો ચ નીતત્થં સુત્તન્તં નીતત્થો સુત્તન્તોતિ દીપેતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે તથાગતં નાબ્ભાચિક્ખન્તી’’તિ.

૨૭. ‘‘પટિચ્છન્નકમ્મન્તસ્સ , ભિક્ખવે, દ્વિન્નં ગતીનં અઞ્ઞતરા ગતિ પાટિકઙ્ખા – નિરયો વા તિરચ્છાનયોનિ વાતિ. અપ્પટિચ્છન્નકમ્મન્તસ્સ, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં ગતીનં અઞ્ઞતરા ગતિ પાટિકઙ્ખા – દેવા વા મનુસ્સા વા’’તિ.

૨૮. ‘‘મિચ્છાદિટ્ઠિકસ્સ , ભિક્ખવે, દ્વિન્નં ગતીનં અઞ્ઞતરા ગતિ પાટિકઙ્ખા – નિરયો વા તિરચ્છાનયોનિ વા’’તિ.

૨૯. ‘‘સમ્માદિટ્ઠિકસ્સ, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં ગતીનં અઞ્ઞતરા ગતિ પાટિકઙ્ખા – દેવા વા મનુસ્સા વા’’તિ.

૩૦. ‘‘દુસ્સીલસ્સ, ભિક્ખવે, દ્વે પટિગ્ગાહા – નિરયો વા તિરચ્છાનયોનિ વા. સીલવતો, ભિક્ખવે, દ્વે પટિગ્ગાહા – દેવા વા મનુસ્સા વા’’તિ [દેવો વા મનુસ્સો વાતિ (ક॰)].

૩૧. ‘‘દ્વાહં, ભિક્ખવે, અત્થવસે સમ્પસ્સમાનો અરઞ્ઞવનપત્થાનિ [અરઞ્ઞે પવનપત્થાનિ (સી॰ પી॰)] પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવામિ. કતમે દ્વે? અત્તનો ચ દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારં સમ્પસ્સમાનો, પચ્છિમઞ્ચ જનતં અનુકમ્પમાનો. ઇમે ખો અહં, ભિક્ખવે, દ્વે અત્થવસે સમ્પસ્સમાનો અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવામી’’તિ.

૩૨. ‘‘દ્વે મે, ભિક્ખવે, ધમ્મા વિજ્જાભાગિયા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. સમથો, ભિક્ખવે, ભાવિતો કમત્થ [કિમત્થ (સ્યા॰ કં॰), કતમત્થ (ક॰)] મનુભોતિ? ચિત્તં ભાવીયતિ. ચિત્તં ભાવિતં કમત્થમનુભોતિ? યો રાગો

સો પહીયતિ. વિપસ્સના, ભિક્ખવે, ભાવિતા કમત્થમનુભોતિ? પઞ્ઞા ભાવીયતિ. પઞ્ઞા ભાવિતા કમત્થમનુભોતિ? યા અવિજ્જા સા પહીયતિ. રાગુપક્કિલિટ્ઠં વા, ભિક્ખવે, ચિત્તં ન વિમુચ્ચતિ, અવિજ્જુપક્કિલિટ્ઠા વા પઞ્ઞા ભાવીયતિ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, રાગવિરાગા ચેતોવિમુત્તિ, અવિજ્જાવિરાગા પઞ્ઞાવિમુત્તી''તિ.

બાલવગ્ગો તતિયો.

૪. સમચિત્તવગ્ગો

૩૩. ‘‘અસપ્પુરિસભૂમિઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ સપ્પુરિસભૂમિઞ્ચ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ. ભાસિસ્સામી’’તિ. ‘‘એવં, ભન્તે’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસભૂમિ? અસપ્પુરિસો, ભિક્ખવે, અકતઞ્ઞૂ હોતિ અકતવેદી. અસબ્ભિ હેતં, ભિક્ખવે, ઉપઞ્ઞાતં યદિદં અકતઞ્ઞુતા અકતવેદિતા. કેવલા એસા, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસભૂમિ યદિદં અકતઞ્ઞુતા અકતવેદિતા. સપ્પુરિસો ચ ખો, ભિક્ખવે, કતઞ્ઞૂ હોતિ કતવેદી. સબ્ભિ હેતં, ભિક્ખવે, ઉપઞ્ઞાતં યદિદં કતઞ્ઞુતા કતવેદિતા. કેવલા એસા, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસભૂમિ યદિદં કતઞ્ઞુતા કતવેદિતા’’તિ.

૩૪. ‘‘દ્વિન્નાહં, ભિક્ખવે, ન સુપ્પતિકારં વદામિ. કતમેસં દ્વિન્નં? માતુ ચ પિતુ ચ. એકેન, ભિક્ખવે, અંસેન માતરં પરિહરેય્ય , એકેન અંસેન પિતરં પરિહરેય્ય વસ્સસતાયુકો વસ્સસતજીવી સો ચ નેસં ઉચ્છાદનપરિમદ્દનન્હાપનસમ્બાહનેન. તે ચ તત્થેવ મુત્તકરીસં ચજેય્યું. ન ત્વેવ, ભિક્ખવે, માતાપિતૂનં કતં વા હોતિ પટિકતં વા. ઇમિસ્સા ચ, ભિક્ખવે, મહાપથવિયા પહૂતરત્તરતનાય [પહૂતસત્તરતનાય (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰) તિકનિપાતે મહાવગ્ગે દસમસુત્તટીકાયં દસ્સિતપાળિયા સમેતિ] માતાપિતરો ઇસ્સરાધિપચ્ચે રજ્જે પતિટ્ઠાપેય્ય, ન ત્વેવ, ભિક્ખવે, માતાપિતૂનં કતં વા હોતિ પટિકતં વા. તં કિસ્સ હેતુ? બહુકારા [બહૂપકારા (ક॰)], ભિક્ખવે, માતાપિતરો પુત્તાનં આપાદકા પોસકા ઇમસ્સ લોકસ્સ દસ્સેતારો. યો ચ ખો, ભિક્ખવે, માતાપિતરો અસ્સદ્ધે સદ્ધાસમ્પદાય સમાદપેતિ નિવેસેતિ પતિટ્ઠાપેતિ, દુસ્સીલે સીલસમ્પદાય સમાદપેતિ નિવેસેતિ પતિટ્ઠાપેતિ, મચ્છરી ચાગસમ્પદાય સમાદપેતિ નિવેસેતિ પતિટ્ઠાપેતિ, દુપ્પઞ્ઞે પઞ્ઞાસમ્પદાય સમાદપેતિ નિવેસેતિ પતિટ્ઠાપેતિ, એત્તાવતા ખો, ભિક્ખવે, માતાપિતૂનં કતઞ્ચ હોતિ પટિકતઞ્ચા’’તિ [પટિકતઞ્ચ અતિકતઞ્ચાતિ (સી॰ પી॰)].

૩૫. અથ ખો અઞ્ઞતરો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં...પે॰... એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કિંવાદી ભવં ગોતમો કિમક્ખાયી’’તિ? ‘‘કિરિયવાદી ચાહં, બ્રાહ્મણ, અકિરિયવાદી ચા’’તિ. ‘‘યથાકથં પન ભવં ગોતમો કિરિયવાદી ચ અકિરિયવાદી ચા’’તિ?

‘‘અકિરિયં ખો અહં, બ્રાહ્મણ, વદામિ કાયદુચ્ચરિતસ્સ વચીદુચ્ચરિતસ્સ મનોદુચ્ચરિતસ્સ, અનેકવિહિતાનં પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં અકિરિયં વદામિ. કિરિયઞ્ચ ખો અહં, બ્રાહ્મણ, વદામિ કાયસુચરિતસ્સ વચીસુચરિતસ્સ મનોસુચરિતસ્સ, અનેકવિહિતાનં કુસલાનં ધમ્માનં કિરિયં વદામિ. એવં ખો અહં, બ્રાહ્મણ, કિરિયવાદી ચ અકિરિયવાદી ચા’’તિ.

‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ.

૩૬. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કતિ નુ ખો, ભન્તે,

લોકે દક્ખિણેય્યા, કત્થ ચ દાનં દાતબ્બ''ન્તિ? ''દ્વે ખો, ગહપતિ, લોકે દક્ખિણેય્યા – સેખો ચ અસેખો ચ. ઇમે ખો, ગહપતિ, દ્વે લોકે દક્ખિણેય્યા, એત્થ ચ દાનં દાતબ્બ''ન્તિ.

ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન [વત્વા (સી॰ પી॰) એવમીદિસેસુ ઠાનેસુ] સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

''સેખો અસેખો ચ ઇમસ્મિં લોકે,
આહુનેય્યા યજમાનાનં હોન્તિ;
તે ઉજ્જુભૂતા [ઉજુભૂતા (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] કાયેન, વાચાય ઉદ ચેતસા;
ખેત્તં તં યજમાનાનં, એત્થ દિન્નં મહપ્ફલ''ન્તિ.

૩૭. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા સારિપુત્તો સાવત્થિયં વિહરતિ પુબ્બારામે મિગારમાતુપાસાદે. તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''આવુસો ભિક્ખવે''તિ. ''આવુસો''તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા સારિપુત્તો એતદવોચ – ''અજ્ઝત્તસંયોજનઞ્ચ, આવુસો, પુગ્ગલં દેસેસ્સામિ બહિદ્ધાસંયોજનઞ્ચ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવમાવુસો''તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા સારિપુત્તો એતદવોચ –

''કતમો ચાવુસો, અજ્ઝત્તસંયોજનો પુગ્ગલો? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો , અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અઞ્ઞતરં દેવનિકાયં ઉપપજ્જતિ. સો તતો ચુતો આગામી હોતિ, આગન્તા ઇત્થત્તં. અયં વુચ્ચતિ, આવુસો, અજ્ઝત્તસંયોજનો પુગ્ગલો આગામી હોતિ, આગન્તા ઇત્થત્તં.

''કતમો ચાવુસો, બહિદ્ધાસંયોજનો પુગ્ગલો? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો, અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ. સો અઞ્ઞતરં સન્તં ચેતોવિમુત્તિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અઞ્ઞતરં દેવનિકાયં ઉપપજ્જતિ. સો તતો ચુતો અનાગામી હોતિ, અનાગન્તા ઇત્થત્તં. અયં વુચ્ચતાવુસો, બહિદ્ધાસંયોજનો પુગ્ગલો અનાગામી હોતિ, અનાગન્તા ઇત્થત્તં.

''પુન ચપરં, આવુસો, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ...પે॰... સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ. સો કામાનંયેવ નિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય પટિપન્નો હોતિ. સો ભવાનંયેવ નિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય પટિપન્નો હોતિ. સો તણ્હાક્ખયાય પટિપન્નો હોતિ. સો લોભક્ખયાય પટિપન્નો હોતિ. સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અઞ્ઞતરં દેવનિકાયં ઉપપજ્જતિ. સો તતો ચુતો અનાગામી હોતિ, અનાગન્તા ઇત્થત્તં. અયં વુચ્ચતાવુસો, બહિદ્ધાસંયોજનો પુગ્ગલો અનાગામી હોતિ, અનાગન્તા ઇત્થત્ત''ન્તિ.

અથ ખો સમ્બહુલા સમચિત્તા દેવતા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો તા દેવતા ભગવન્તં એતદવોચું – ''એસો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો પુબ્બારામે મિગારમાતુપાસાદે ભિક્ખૂનં અજ્ઝત્તસંયોજનઞ્ચ પુગ્ગલં દેસેતિ બહિદ્ધાસંયોજનઞ્ચ. હટ્ઠા, ભન્તે, પરિસા.

સાધુ, ભન્તે, ભગવા યેનાયસ્મા સારિપુત્તો તેનુપસઙ્કમતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા''તિ. અધિવાસેસિ ભગવા તુણ્હીભાવેન. અથ ખો ભગવા – સેય્યથાપિ નામ બલવા પુરિસો સમિઞ્જિતં [સમ્મિઞ્જિતં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વા બાહં પસારેય્ય, પસારિતં વા બાહં સમિઞ્જેય્ય , એવમેવં – જેતવને અન્તરહિતો પુબ્બારામે મિગારમાતુપાસાદે આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ સમ્મુખે પાતુરહોસિ. નિસીદિ ભગવા પઞ્ઞત્તે આસને. આયસ્માપિ ખો સારિપુત્તો ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં સારિપુત્તં ભગવા એતદવોચ –

''ઇધ, સારિપુત્ત, સમ્બહુલા સમચિત્તા દેવતા યેનાહં તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા મં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો, સારિપુત્ત, તા દેવતા મં એતદવોચું – 'એસો, ભન્તે, આયસ્મા સારિપુત્તો પુબ્બારામે મિગારમાતુપાસાદે ભિક્ખૂનં અજ્ઝત્તસંયોજનઞ્ચ પુગ્ગલં દેસેતિ બહિદ્ધાસંયોજનઞ્ચ. હટ્ઠા, ભન્તે, પરિસા. સાધુ, ભન્તે, ભગવા યેન આયસ્મા સારિપુત્તો તેનુપસઙ્કમતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા'તિ. તા ખો પન, સારિપુત્ત, દેવતા દસપિ હુત્વા વીસમ્પિ હુત્વા તિંસમ્પિ હુત્વા ચત્તાલીસમ્પિ હુત્વા પઞ્ઞાસમ્પિ હુત્વા સટ્ઠિપિ હુત્વા આરગ્ગકોટિનિતુદનમત્તેપિ તિટ્ઠન્તિ, ન ચ અઞ્ઞમઞ્ઞં બ્યાબાધેન્તિ [બ્યાબાધેન્તીતિ (સબ્બત્થ)]. સિયા ખો પન [પન તે (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)], સારિપુત્ત, એવમસ્સ – 'તત્થ નૂન તાસં દેવતાનં તથા ચિત્તં ભાવિતં યેન તા દેવતા દસપિ હુત્વા વીસમ્પિ હુત્વા તિંસમ્પિ હુત્વા ચત્તાલીસમ્પિ હુત્વા પઞ્ઞાસમ્પિ હુત્વા સટ્ઠિપિ હુત્વા આરગ્ગકોટિનિતુદનમત્તેપિ તિટ્ઠન્તિ ન ચ અઞ્ઞમઞ્ઞં બ્યાબાધેન્તી'તિ. ન ખો પનેતં, સારિપુત્ત, એવં દટ્ઠબ્બં. ઇધેવ ખો, સારિપુત્ત, તાસં દેવતાનં તથા ચિત્તં ભાવિતં, યેન તા દેવતા દસપિ હુત્વા...પે॰... ન ચ અઞ્ઞમઞ્ઞં બ્યાબાધેન્તિ. તસ્માતિહ, સારિપુત્ત, એવં સિક્ખિતબ્બં – 'સન્તિન્દ્રિયા ભવિસ્સામ સન્તમાનસા'તિ. એવઞ્હિ વો, સારિપુત્ત, સિક્ખિતબ્બં. 'સન્તિન્દ્રિયાનઞ્હિ વો, સારિપુત્ત, સન્તમાનસાનં સન્તંયેવ કાયકમ્મં ભવિસ્સતિ સન્તં વચીકમ્મં સન્તં મનોકમ્મં. સન્તંયેવ ઉપહારં ઉપહરિસ્સામ સબ્રહ્મચારીસૂ'તિ. 'એવઞ્હિ વો, સારિપુત્ત, સિક્ખિતબ્બં. અનસ્સું ખો, સારિપુત્ત, અઞ્ઞતિત્થિયા પરિબ્બાજકા યે ઇમં ધમ્મપરિયાયં નાસ્સોસુ'''ન્તિ.

૩૮. એવં મે સુતં – એકં સમયં આયસ્મા મહાકચ્ચાનો વરણાયં વિહરતિ ભદ્દસારિતીરે [કદ્દમદહતીરે (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)]. અથ ખો આરામદણ્ડો બ્રાહ્મણો યેનાયસ્મા મહાકચ્ચાનો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા મહાકચ્ચાનેન સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આરામદણ્ડો બ્રાહ્મણો આયસ્મન્તં મહાકચ્ચાનં એતદવોચ – ''કો નુ ખો, ભો કચ્ચાન, હેતુ કો પચ્ચયો યેન ખત્તિયાપિ ખત્તિયેહિ વિવદન્તિ, બ્રાહ્મણાપિ બ્રાહ્મણેહિ વિવદન્તિ, ગહપતિકાપિ ગહપતિકેહિ વિવદન્તી''તિ? ''કામરાગાભિનિવેસવિનિબન્ધ [કામરાગવિનિવેસવિનિબદ્ધ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પલિગેધપરિયુટ્ઠાનજ્ઝોસાનહેતુ ખો, બ્રાહ્મણ, ખત્તિયાપિ ખત્તિયેહિ વિવદન્તિ, બ્રાહ્મણાપિ બ્રાહ્મણેહિ વિવદન્તિ, ગહપતિકાપિ ગહપતિકેહિ વિવદન્તી''તિ.

''કો પન, ભો કચ્ચાન, હેતુ કો પચ્ચયો યેન સમણાપિ સમણેહિ વિવદન્તી''તિ? ''દિટ્ઠિરાગાભિનિવેસવિનિબન્ધપલિગેધપરિયુટ્ઠાનજ્ઝોસાનહેતુ ખો, બ્રાહ્મણ, સમણાપિ સમણેહિ વિવદન્તી''તિ.

''અત્થિ પન, ભો કચ્ચાન, કોચિ લોકસ્મિં યો ઇમઞ્ચેવ કામરાગાભિનિવેસવિનિબન્ધપલિગેધપરિયુટ્ઠાનજ્ઝોસાનં સમતિક્કન્તો, ઇમઞ્ચ દિટ્ઠિરાગાભિનિવેસવિનિબન્ધપલિગેધપરિયુટ્ઠાનજ્ઝોસાનં સમતિક્કન્તો''તિ? ''અત્થિ, બ્રાહ્મણ, લોકસ્મિં યો ઇમઞ્ચેવ

કામરાગાભિનિવેસવિનિબન્ધપલિગેધપરિયુટ્ઠાનજ્ઝોસાનં સમતિક્કન્તો, ઇમઞ્ચ દિટ્ઠિરાગાભિનિવેસવિનિબન્ધપલિગેધપરિયુટ્ઠાનજ્ઝોસાનં સમતિક્કન્તો''તિ.

''કો પન સો, ભો કચ્ચાન, લોકસ્મિં યો ઇમઞ્ચેવ કાગરાગાભિનિવેસવિનિબન્ધપલિગેધપરિયુટ્ઠાનજ્ઝોસાનં સમતિક્કન્તો, ઇમઞ્ચ દિટ્ઠિરાગાભિનિવેસવિનિબન્ધપલિગેધપરિયુટ્ઠાનજ્ઝોસાનં સમતિક્કન્તો''તિ? ''અત્થિ, બ્રાહ્મણ, પુરત્થિમેસુ જનપદેસુ સાવત્થી નામ નગરં. તત્થ સો ભગવા એતરહિ વિહરતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો. સો હિ, બ્રાહ્મણ, ભગવા ઇમઞ્ચેવ કામરાગાભિનિવેસવિનિબન્ધપલિગેધપરિયુટ્ઠાનજ્ઝોસાનં સમતિક્કન્તો , ઇમઞ્ચ દિટ્ઠિરાગાભિનિવેસવિનિબન્ધપલિગેધપરિયુટ્ઠાનજ્ઝોસાનં સમતિક્કન્તો''તિ.

એવં વુત્તે આરામદણ્ડો બ્રાહ્મણો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા દક્ખિણં જાણુમણ્ડલં પથવિયં નિહન્ત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા તિક્ખત્તું ઉદાનં ઉદાનેસિ –

''નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ, નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ, નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. યો હિ સો ભગવા ઇમઞ્ચેવ કામરાગાભિનિવેસવિનિબન્ધપલિગેધપરિયુટ્ઠાનજ્ઝોસાનં સમતિક્કન્તો, ઇમઞ્ચ દિટ્ઠિરાગાભિનિવેસવિનિબન્ધપલિગેધપરિયુટ્ઠાનજ્ઝોસાનં સમતિક્કન્તો''તિ.

''અભિક્કન્તં, ભો કચ્ચાન, અભિક્કન્તં, ભો કચ્ચાન! સેય્યથાપિ, ભો કચ્ચાન, નિક્કુજ્જિતં વા ઉક્કુજ્જેય્ય, પટિચ્છન્નં વા વિવરેય્ય, મૂળ્હસ્સ વા મગ્ગં આચિક્ખેય્ય, અન્ધકારે વા તેલપજ્જોતં ધારેય્ય – 'ચક્ખુમન્તો રૂપાનિ દક્ખન્તી'તિ, એવમેવં ભોતા કચ્ચાનેન અનેકપરિયાયેન ધમ્મો પકાસિતો. એસાહં, ભો કચ્ચાન, તં ભવન્તં ગોતમં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. ઉપાસકં મં ભવં કચ્ચાનો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત''ન્તિ.

૩૯. એકં સમયં આયસ્મા મહાકચ્ચાનો મધુરાયં વિહરતિ ગુન્દાવને. અથ ખો કન્દરાયનો [કણ્ડરાયનો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] બ્રાહ્મણો યેનાયસ્મા મહાકચ્ચાનો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા મહાકચ્ચાનેન સદ્ધિં... પે॰... એકમન્તં નિસિન્નો ખો કન્દરાયનો બ્રાહ્મણો આયસ્મન્તં મહાકચ્ચાનં એતદવોચ – ''સુતં મેતં, ભો કચ્ચાન, 'ન સમણો કચ્ચાનો બ્રાહ્મણે જિણ્ણે વુદ્ધે મહલ્લકે અદ્ધગતે વયોઅનુપ્પત્તે અભિવાદેતિ વા પચ્ચુટ્ઠેતિ વા આસનેન વા નિમન્તેતી'તિ. તયિદં, ભો કચ્ચાન, તથેવ? ન હિ ભવં કચ્ચાનો બ્રાહ્મણે જિણ્ણે વુદ્ધે મહલ્લકે અદ્ધગતે વયોઅનુપ્પત્તે અભિવાદેતિ વા પચ્ચુટ્ઠેતિ વા આસનેન વા નિમન્તેતિ. તયિદં, ભો કચ્ચાન, ન સમ્પન્નમેવા''તિ.

''અત્થિ, બ્રાહ્મણ, તેન ભગવતા જાનતા પસ્સતા અરહતા સમ્માસમ્બુદ્ધેન વુદ્ધભૂમિ ચ અક્ખાતા દહરભૂમિ ચ. વુદ્ધો ચેપિ, બ્રાહ્મણ, હોતિ આસીતિકો વા નાવુતિકો વા વસ્સસતિકો વા જાતિયા, સો ચ કામે પરિભુઞ્જતિ કામમજ્ઝાવસતિ કામપરિળાહેન પરિડય્હતિ કામવિતક્કેહિ ખજ્જતિ કામપરિયેસનાય ઉસ્સુકો. અથ ખો સો બાલો ન થેરોત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ. દહરો ચેપિ, બ્રાહ્મણ, હોતિ યુવા સુસુકાળકેસો ભદ્રેન યોબ્બનેન સમન્નાગતો પઠમેન વયસા . સો ચ ન કામે પરિભુઞ્જતિ ન કામમજ્ઝાવસતિ, ન કામપરિળાહેન પરિડય્હતિ, ન કામવિતક્કેહિ ખજ્જતિ, ન કામપરિયેસનાય ઉસ્સુકો. અથ ખો સો પણ્ડિતો થેરોત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતી''તિ.

એવં વુત્તે કન્દરાયનો બ્રાહ્મણો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા દહરાનં સતં [સુદં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ભિક્ખૂનં પાદે સિરસા વન્દતિ – ''વુદ્ધા ભવન્તો, વુદ્ધભૂમિયં ઠિતા. દહરા મયં, દહરભૂમિયં ઠિતા''તિ.

''અભિક્કન્તં, ભો કચ્ચાન...પે॰... ઉપાસકં મં ભવં કચ્ચાનો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત''ન્તિ.

૪૦. ''યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે ચોરા બલવન્તો હોન્તિ, રાજાનો તસ્મિં સમયે દુબ્બલા હોન્તિ. તસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે રઞ્ઞો ન ફાસુ હોતિ અતિયાતું વા નિય્યાતું વા પચ્ચન્તિમે વા જનપદે અનુસઞ્ઞાતું. બ્રાહ્મણગહપતિકાનમ્પિ તસ્મિં સમયે ન ફાસુ હોતિ અતિયાતું વા નિય્યાતું વા બાહિરાનિ વા કમ્મન્તાનિ પટિવેક્ખિતું. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, યસ્મિં સમયે પાપભિક્ખૂ બલવન્તો હોન્તિ, પેસલા ભિક્ખૂ તસ્મિં સમયે દુબ્બલા હોન્તિ. તસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે પેસલા ભિક્ખૂ તુણ્હીભૂતા તુણ્હીભૂતાવ સઙ્ઘમજ્ઝે સઙ્કસાયન્તિ [સઙ્કમ્મ ઝાયન્તિ (ક॰), સઞ્ઝાયન્તિ (સી॰ અટ્ઠ॰)] પચ્ચન્તિમે વા જનપદે અચ્છન્તિ [ભજન્તિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)]. તયિદં, ભિક્ખવે, હોતિ બહુજનાહિતાય બહુજનાસુખાય, બહુનો જનસ્સ અનત્થાય અહિતાય દુક્ખાય દેવમનુસ્સાનં.

''યસ્મિં , ભિક્ખવે, સમયે રાજાનો બલવન્તો હોન્તિ, ચોરા તસ્મિં સમયે દુબ્બલા હોન્તિ. તસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે રઞ્ઞો ફાસુ હોતિ અતિયાતું વા નિય્યાતું વા પચ્ચન્તિમે વા જનપદે અનુસઞ્ઞાતું. બ્રાહ્મણગહપતિકાનમ્પિ તસ્મિં સમયે ફાસુ હોતિ અતિયાતું વા નિય્યાતું વા બાહિરાનિ વા કમ્મન્તાનિ પટિવેક્ખિતું. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, યસ્મિં સમયે પેસલા ભિક્ખૂ બલવન્તો હોન્તિ, પાપભિક્ખૂ તસ્મિં સમયે દુબ્બલા હોન્તિ. તસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે પાપભિક્ખૂ તુણ્હીભૂતા તુણ્હીભૂતાવ સઙ્ઘમજ્ઝે સઙ્કસાયન્તિ, યેન વા પન તેન પક્કમન્તિ [પપતન્તિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)]. તયિદં, ભિક્ખવે, હોતિ બહુજનહિતાય બહુજનસુખાય, બહુનો જનસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય દેવમનુસ્સાન''ન્તિ.

૪૧. ''દ્વિન્નાહં , ભિક્ખવે, મિચ્છાપટિપત્તિં ન વણ્ણેમિ, ગિહિસ્સ વા પબ્બજિતસ્સ વા. ગિહી વા, ભિક્ખવે, પબ્બજિતો વા મિચ્છાપટિપન્નો મિચ્છાપટિપત્તાધિકરણહેતુ ન આરાધકો હોતિ ઞાયં ધમ્મં કુસલં.

''દ્વિન્નાહં, ભિક્ખવે, સમ્માપટિપત્તિં વણ્ણેમિ, ગિહિસ્સ વા પબ્બજિતસ્સ વા. ગિહી વા, ભિક્ખવે, પબ્બજિતો વા સમ્માપટિપન્નો સમ્માપટિપત્તાધિકરણહેતુ આરાધકો હોતિ ઞાયં ધમ્મં કુસલ''ન્તિ.

૪૨. ''યે તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ દુગ્ગહિતેહિ સુત્તન્તેહિ બ્યઞ્જનપ્પતિરૂપકેહિ અત્થઞ્ચ ધમ્મઞ્ચ પટિવાહન્તિ તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ બહુજનાહિતાય પટિપન્ના બહુજનાસુખાય, બહુનો જનસ્સ અનત્થાય અહિતાય દુક્ખાય દેવમનુસ્સાનં. બહુઞ્ચ તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ અપુઞ્ઞં પસવન્તિ, તે ચિમં સદ્ધમ્મં અન્તરધાપેન્તિ.

''યે તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ સુગ્ગહિતેહિ સુત્તન્તેહિ બ્યઞ્જનપ્પતિરૂપકેહિ અત્થઞ્ચ ધમ્મઞ્ચ અનુલોમેન્તિ તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ બહુજનહિતાય પટિપન્ના બહુજનસુખાય, બહુનો જનસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય દેવમનુસ્સાનં. બહુઞ્ચ તે, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ પુઞ્ઞં પસવન્તિ, તે ચિમં સદ્ધમ્મં ઠપેન્તી''તિ.

સમચિત્તવગ્ગો ચતુત્થો.

૫. પરિસવગ્ગો

૪૩. ‘‘દ્વેમા , ભિક્ખવે, પરિસા. કતમા દ્વે? ઉત્તાના ચ પરિસા ગમ્ભીરા ચ પરિસા. કતમા ચ, ભિક્ખવે, ઉત્તાના પરિસા? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ભિક્ખૂ ઉદ્ધતા હોન્તિ ઉન્નળા ચપલા મુખરા વિકિણ્ણવાચા મુટ્ઠસ્સતી અસમ્પજાના અસમાહિતા વિબ્ભન્તચિત્તા પાકતિન્દ્રિયા. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઉત્તાના પરિસા.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, ગમ્ભીરા પરિસા? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ભિક્ખૂ અનુદ્ધતા હોન્તિ અનુન્નળા અચપલા અમુખરા અવિકિણ્ણવાચા ઉપટ્ઠિતસ્સતી સમ્પજાના સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા સંવુતિન્દ્રિયા. અયં વુચ્ચતિ , ભિક્ખવે, ગમ્ભીરા પરિસા. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પરિસા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં પરિસાનં યદિદં ગમ્ભીરા પરિસા’’તિ.

૪૪. ‘‘દ્વેમા, ભિક્ખવે, પરિસા. કતમા દ્વે? વગ્ગા ચ પરિસા સમગ્ગા ચ પરિસા. કતમા ચ, ભિક્ખવે, વગ્ગા પરિસા? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ભિક્ખૂ ભણ્ડનજાતા કલહજાતા વિવાદાપન્ના અઞ્ઞમઞ્ઞં મુખસત્તીહિ વિતુદન્તા વિહરન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, વગ્ગા પરિસા.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, સમગ્ગા પરિસા? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ભિક્ખૂ સમગ્ગા સમ્મોદમાના અવિવદમાના ખીરોદકીભૂતા અઞ્ઞમઞ્ઞં પિયચક્ખૂહિ સમ્પસ્સન્તા વિહરન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમગ્ગા પરિસા. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પરિસા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં પરિસાનં યદિદં સમગ્ગા પરિસા’’તિ.

૪૫. ‘‘દ્વેમા, ભિક્ખવે, પરિસા. કતમા દ્વે? અનગ્ગવતી ચ પરિસા અગ્ગવતી ચ પરિસા. કતમા ચ, ભિક્ખવે, અનગ્ગવતી પરિસા? ઇધ , ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં થેરા ભિક્ખૂ બાહુલિકા [બાહુલ્લિકા (સ્યા॰ કં॰ ક॰) ટીકા ઓલોકેતબ્બા] હોન્તિ સાથલિકા, ઓક્કમને પુબ્બઙ્ગમા, પવિવેકે નિક્ખિત્તધુરા, ન વીરિયં આરભન્તિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. તેસં પચ્છિમા જનતા દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જતિ. સાપિ હોતિ બાહુલિકા સાથલિકા, ઓક્કમને પુબ્બઙ્ગમા, પવિવેકે નિક્ખિત્તધુરા, ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનગ્ગવતી પરિસા.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, અગ્ગવતી પરિસા? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં થેરા ભિક્ખૂ ન બાહુલિકા હોન્તિ ન સાથલિકા, ઓક્કમને નિક્ખિત્તધુરા, પવિવેકે પુબ્બઙ્ગમા, વીરિયં આરભન્તિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. તેસં પચ્છિમા જનતા દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જતિ. સાપિ હોતિ ન બાહુલિકા ન સાથલિકા, ઓક્કમને નિક્ખિત્તધુરા, પવિવેકે પુબ્બઙ્ગમા, વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અગ્ગવતી પરિસા. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પરિસા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં પરિસાનં યદિદં અગ્ગવતી પરિસા’’તિ.

૪૬. ‘‘દ્વેમા, ભિક્ખવે, પરિસા. કતમા દ્વે? અનરિયા ચ પરિસા અરિયા ચ પરિસા. કતમા ચ, ભિક્ખવે, અનરિયા પરિસા? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ભિક્ખૂ ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, ‘અયં દુક્ખસમુદયો’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ, ‘અયં દુક્ખનિરોધો’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ , ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અનરિયા પરિસા.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, અરિયા પરિસા? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ભિક્ખૂ ‘ઇદં દુક્ખ’ન્તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ, ‘અયં દુક્ખસમુદયો’તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ, ‘અયં દુક્ખનિરોધો’તિ યથાભૂતં પજાનન્ન્તિ , ‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’તિ યથાભૂતં પજાનન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અરિયા પરિસા. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પરિસા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં પરિસાનં યદિદં અરિયા પરિસા’’તિ.

૪૭. ‘‘દ્વેમા, ભિક્ખવે, પરિસા. કતમા દ્વે? પરિસાકસટો ચ પરિસામણ્ડો ચ. કતમો ચ, ભિક્ખવે, પરિસાકસટો? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ભિક્ખૂ છન્દાગતિં ગચ્છન્તિ, દોસાગતિં ગચ્છન્તિ, મોહાગતિં ગચ્છન્તિ, ભયાગતિં ગચ્છન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પરિસાકસટો.

‘‘કતમો ચ, ભિક્ખવે, પરિસામણ્ડો? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ભિક્ખૂ ન છન્દાગતિં ગચ્છન્તિ, ન દોસાગતિં ગચ્છન્તિ, ન મોહાગતિં ગચ્છન્તિ, ન ભયાગતિં ગચ્છન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પરિસામણ્ડો. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પરિસા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં પરિસાનં યદિદં પરિસામણ્ડો’’તિ.

૪૮. ‘‘દ્વેમા, ભિક્ખવે, પરિસા. કતમા દ્વે? ઓક્કાચિતવિનીતા પરિસા નોપટિપુચ્છાવિનીતા, પટિપુચ્છાવિનીતા પરિસા નોઓક્કાચિતવિનીતા. કતમા ચ, ભિક્ખવે, ઓક્કાચિતવિનીતા પરિસા નોપટિપુચ્છાવિનીતા? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ભિક્ખૂ યે તે સુત્તન્તા તથાગતભાસિતા ગમ્ભીરા ગમ્ભીરત્થા લોકુત્તરા સુઞ્ઞતાપટિસંયુત્તા તેસુ ભઞ્ઞમાનેસુ ન સુસ્સૂસન્તિ ન સોતં ઓદહન્તિ ન અઞ્ઞા ચિત્તં ઉપટ્ઠપેન્તિ ન ચ તે ધમ્મે ઉગ્ગહેતબ્બં પરિયાપુણિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ. યે પન તે સુત્તન્તા કવિતા [કવિકતા (સબ્બત્થ) ટીકા ઓલોકેતબ્બા] કાવેય્યા ચિત્તક્ખરા ચિત્તબ્યઞ્જના બાહિરકા સાવકભાસિતા તેસુ ભઞ્ઞમાનેસુ સુસ્સૂસન્તિ સોતં ઓદહન્તિ અઞ્ઞા ચિત્તં ઉપટ્ઠપેન્તિ, તે ધમ્મે ઉગ્ગહેતબ્બં પરિયાપુણિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ, તે ચ તં ધમ્મં પરિયાપુણિત્વા ન ચેવ અઞ્ઞમઞ્ઞં પટિપુચ્છન્તિ ન ચ પટિવિચરન્તિ – ‘ઇદં કથં, ઇમસ્સ કો અત્થો’તિ? તે અવિવટઞ્ચેવ ન વિવરન્તિ, અનુત્તાનીકતઞ્ચ ન ઉત્તાનીકરોન્તિ, અનેકવિહિતેસુ ચ કઙ્ખાઠાનિયેસુ ધમ્મેસુ કઙ્ખં ન પટિવિનોદેન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ઓક્કાચિતવિનીતા પરિસા નો પટિપુચ્છાવિનીતા.

‘‘કતમા ચ, ભિક્ખવે, પટિપુચ્છાવિનીતા પરિસા નોઓક્કાચિતવિનીતા? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ભિક્ખૂ યે તે સુત્તન્તા કવિતા કાવેય્યા ચિત્તક્ખરા ચિત્તબ્યઞ્જના બાહિરકા સાવકભાસિતા તેસુ ભઞ્ઞમાનેસુ ન સુસ્સૂસન્તિ ન સોતં ઓદહન્તિ ન અઞ્ઞા ચિત્તં ઉપટ્ઠપેન્તિ, ન ચ તે ધમ્મે ઉગ્ગહેતબ્બં પરિયાપુણિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ. યે પન તે સુત્તન્તા તથાગતભાસિતા ગમ્ભીરા ગમ્ભીરત્થા લોકુત્તરા સુઞ્ઞતાપટિસંયુત્તા તેસુ ભઞ્ઞમાનેસુ સુસ્સૂસન્તિ સોતં ઓદહન્તિ અઞ્ઞા ચિત્તં ઉપટ્ઠપેન્તિ, તે ચ ધમ્મે ઉગ્ગહેતબ્બં પરિયાપુણિતબ્બં મઞ્ઞન્તિ. તે તં ધમ્મં પરિયાપુણિત્વા અઞ્ઞમઞ્ઞં પટિપુચ્છન્તિ પટિવિચરન્તિ – ‘ઇદં કથં, ઇમસ્સ કો અત્થો’તિ? તે અવિવટઞ્ચેવ વિવરન્તિ, અનુત્તાનીકતઞ્ચ ઉત્તાનીકરોન્તિ, અનેકવિહિતેસુ ચ કઙ્ખાઠાનિયેસુ ધમ્મેસુ કઙ્ખં પટિવિનોદેન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પટિપુચ્છાવિનીતા પરિસા નોઓક્કાચિતવિનીતા. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પરિસા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં પરિસાનં યદિદં પટિપુચ્છાવિનીતા પરિસા નોઓક્કાચિતવિનીતા’’તિ.

૪૯. ‘‘દ્વેમા, ભિક્ખવે, પરિસા. કતમા દ્વે? આમિસગરુ પરિસા નો સદ્ધમ્મગરુ, સદ્ધમ્મગરુ પરિસા નો આમિસગરુ. કતમા ચ, ભિક્ખવે, આમિસગરુ પરિસા નો સદ્ધમ્મગરુ? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ભિક્ખૂ ગિહીનં ઓદાતવસનાનં સમ્મુખા અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ વણ્ણં ભાસન્તિ – ‘અસુકો ભિક્ખુ ઉભતોભાગવિમુત્તો, અસુકો

પઞ્ઞાવિમુત્તો , અસુકો કાયસક્ખી , અસુકો દિટ્ઠિપ્પત્તો, અસુકો સદ્ધાવિમુત્તો, અસુકો ધમ્માનુસારી, અસુકો સદ્ધાનુસારી, અસુકો સીલવા કલ્યાણધમ્મો, અસુકો દુસ્સીલો પાપધમ્મો'તિ. તે તેન લાભં લભન્તિ. તે તં લાભં લભિત્વા ગથિતા [ગધિતા (ક॰)] મુચ્છિતા અજ્ઝોપન્ના [અજ્ઝોસાના (ક॰), અનજ્ઝોપન્ના (સી॰ સ્યા॰ ક॰) તિકનિપાતે કુસિનારવગ્ગે પઠમસુત્તટીકા ઓલોકેતબ્બા] અનાદીનવદસ્સાવિનો અનિસ્સરણપઞ્ઞા પરિભુઞ્જન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, આમિસગરુ પરિસા નો સદ્ધમ્મગરુ.

''કતમા ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધમ્મગરુ પરિસા નોઆમિસગરુ? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ભિક્ખૂ ગિહીનં ઓદાતવસનાનં સમ્મુખા અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ વણ્ણં ન ભાસન્તિ – 'અસુકો ભિક્ખુ ઉભતોભાગવિમુત્તો, અસુકો પઞ્ઞાવિમુત્તો, અસુકો કાયસક્ખી, અસુકો દિટ્ઠિપ્પત્તો, અસુકો સદ્ધાવિમુત્તો, અસુકો ધમ્માનુસ્સારી, અસુકો સદ્ધાનુસારી, અસુકો સીલવા કલ્યાણધમ્મો, અસુકો દુસ્સીલો પાપધમ્મો'તિ. તે તેન લાભં લભન્તિ. તે તં લાભં લભિત્વા અગથિતા અમુચ્છિતા અનજ્ઝોસન્ના આદીનવદસ્સાવિનો નિસ્સરણપઞ્ઞા પરિભુઞ્જન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સદ્ધમ્મગરુ પરિસા નોઆમિસગરુ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પરિસા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં પરિસાનં યદિદં સદ્ધમ્મગરુ પરિસા નોઆમિસગરૂ''તિ.

૫૦. ''દ્વેમા, ભિક્ખવે, પરિસા. કતમા દ્વે? વિસમા ચ પરિસા સમા ચ પરિસા. કતમા ચ, ભિક્ખવે, વિસમા પરિસા? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં અધમ્મકમ્માનિ પવત્તન્તિ ધમ્મકમ્માનિ નપ્પવત્તન્તિ , અવિનયકમ્માનિ પવત્તન્તિ વિનયકમ્માનિ નપ્પવત્તન્તિ, અધમ્મકમ્માનિ દિપ્પન્તિ ધમ્મકમ્માનિ ન દિપ્પન્તિ, અવિનયકમ્માનિ દિપ્પન્તિ વિનયકમ્માનિ ન દિપ્પન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, વિસમા પરિસા. ( ) [(વિસમત્તા ભિક્ખવે પરિસાય અધમ્મકમ્માનિ પવત્તન્તિ... વિનયકમ્માનિ ન દિપ્પન્તિ.) (સી॰ પી॰)]

''કતમા ચ, ભિક્ખવે, સમા પરિસા? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ધમ્મકમ્માનિ પવત્તન્તિ અધમ્મકમ્માનિ નપ્પવત્તન્તિ, વિનયકમ્માનિ પવત્તન્તિ અવિનયકમ્માનિ નપ્પવત્તન્તિ, ધમ્મકમ્માનિ દિપ્પન્તિ અધમ્મકમ્માનિ ન દિપ્પન્તિ, વિનયકમ્માનિ દિપ્પન્તિ અવિનયકમ્માનિ ન દિપ્પન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમા પરિસા. ( ) [(સમત્તા ભિક્ખવે પરિસાય ધમ્મકમ્માનિ પવત્તન્તિ... અવિનયકમ્માનિ ન દિપ્પન્તિ.) (સી॰ પી॰)] ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પરિસા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં પરિસાનં યદિદં સમા પરિસા''તિ.

૫૧. ''દ્વેમા, ભિક્ખવે, પરિસા. કતમા દ્વે? અધમ્મિકા ચ પરિસા ધમ્મિકા ચ પરિસા...પે॰... ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પરિસા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં પરિસાનં યદિદં ધમ્મિકા પરિસા''તિ.

૫૨. ''દ્વેમા, ભિક્ખવે, પરિસા. કતમા દ્વે? અધમ્મવાદિની ચ પરિસા ધમ્મવાદિની ચ પરિસા. કતમા ચ, ભિક્ખવે, અધમ્મવાદિની પરિસા? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ભિક્ખૂ અધિકરણં આદિયન્તિ ધમ્મિકં વા અધમ્મિકં વા. તે તં અધિકરણં આદિયિત્વા ન ચેવ અઞ્ઞમઞ્ઞં સઞ્ઞાપેન્તિ ન ચ સઞ્ઞત્તિં ઉપગચ્છન્તિ, ન ચ નિજ્ઝાપેન્તિ ન ચ નિજ્ઝત્તિં ઉપગચ્છન્તિ. તે અસઞ્ઞત્તિબલા અનિજ્ઝત્તિબલા અપ્પટિનિસ્સગ્ગમન્તિનો તમેવ અધિકરણં થામસા પરામાસા [પરામસ્સ (સી॰ પી॰)] અભિનિવિસ્સ વોહરન્તિ – 'ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ'ન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, અધમ્મવાદિની પરિસા.

''કતમા ચ, ભિક્ખવે, ધમ્મવાદિની પરિસા? ઇધ, ભિક્ખવે, યસ્સં પરિસાયં ભિક્ખૂ અધિકરણં આદિયન્તિ ધમ્મિકં વા અધમ્મિકં વા. તે તં અધિકરણં આદિયિત્વા અઞ્ઞમઞ્ઞં સઞ્ઞાપેન્તિ ચેવ સઞ્ઞત્તિઞ્ચ ઉપગચ્છન્તિ,

નિજ્ઝાપેન્તિ ચેવ નિજ્ઝત્તિઞ્ચ ઉપગચ્છન્તિ. તે સઞ્ઞત્તિબલા નિજ્ઝત્તિબલા પટિનિસ્સગ્ગમન્તિનો, ન તમેવ અધિકરણં થામસા પરામાસા અભિનિવિસ્સ વોહરન્તિ – 'ઇદમેવ સચ્ચં મોઘમઞ્ઞ'ન્તિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ધમ્મવાદિની પરિસા. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પરિસા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં પરિસાનં યદિદં ધમ્મવાદિની પરિસા''તિ.

પરિસવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

ઉત્તાના વગ્ગા અગ્ગવતી, અરિયા કસટો ચ પઞ્ચમો;
ઓક્કાચિતઆમિસઞ્ચેવ, વિસમા અધમ્માધમ્મિયેન ચાતિ.

પઠમો પણ્ણાસકો સમત્તો.

૨. દુતિયપણ્ણાસકં

(૬) ૧. પુગ્ગલવગ્ગો

૫૩. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, પુગ્ગલા લોકે ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જન્તિ બહુજનહિતાય બહુજનસુખાય, બહુનો જનસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય દેવમનુસ્સાનં. કતમે દ્વે? તથાગતો ચ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો, રાજા ચ ચક્કવત્તી. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પુગ્ગલા લોકે ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જન્તિ બહુજનહિતાય બહુજનસુખાય, બહુનો જનસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય દેવમનુસ્સાન’’ન્તિ.

૫૪. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, પુગ્ગલા લોકે ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જન્તિ અચ્છરિયમનુસ્સા. કતમે દ્વે? તથાગતો ચ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો, રાજા ચ ચક્કવત્તી. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પુગ્ગલા લોકે ઉપ્પજ્જમાના ઉપ્પજ્જન્તિ અચ્છરિયમનુસ્સા’’તિ.

૫૫. ‘‘દ્વિન્નં, ભિક્ખવે, પુગ્ગલાનં કાલકિરિયા બહુનો જનસ્સ અનુતપ્પા હોતિ. કતમેસં દ્વિન્નં? તથાગતસ્સ ચ અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ, રઞ્ઞો ચ ચક્કવત્તિસ્સ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં પુગ્ગલાનં કાલકિરિયા બહુનો જનસ્સ અનુતપ્પા હોતી’’તિ.

૫૬. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, થૂપારહા. કતમે દ્વે? તથાગતો ચ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો, રાજા ચ ચક્કવત્તી. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે થૂપારહા’’તિ.

૫૭. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, બુદ્ધા. કતમે દ્વે? તથાગતો ચ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો, પચ્ચેકબુદ્ધો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે બુદ્ધા’’તિ.

૫૮. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, અસનિયા ફલન્તિયા ન સન્તસન્તિ. કતમે દ્વે? ભિક્ખુ ચ ખીણાસવો, હત્થાજાનીયો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે અસનિયા ફલન્તિયા ન સન્તસન્તી’’તિ.

૫૯. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, અસનિયા ફલન્તિયા ન સન્તસન્તિ. કતમે દ્વે? ભિક્ખુ ચ ખીણાસવો, અસ્સાજાનીયો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે અસનિયા ફલન્તિયા ન સન્તસન્તી’’તિ.

૬૦. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, અસનિયા ફલન્તિયા ન સન્તસન્તિ. કતમે દ્વે? ભિક્ખુ ચ ખીણાસવો, સીહો ચ મિગરાજા. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે અસનિયા ફલન્તિયા ન સન્તસન્તી’’તિ.

૬૧. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, અત્થવસે સમ્પસ્સમાના કિંપુરિસા માનુસિં વાચં ન ભાસન્તિ. કતમે દ્વે? મા ચ મુસા ભણિમ્હા, મા ચ પરં અભૂતેન અબ્ભાચિક્ખિમ્હાતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે અત્થવસે સમ્પસ્સમાના કિંપુરિસા માનુસિં વાચં ન ભાસન્તી’’તિ.

૬૨. ‘‘દ્વિન્નં ધમ્માનં, ભિક્ખવે, અતિત્તો અપ્પટિવાનો માતુગામો કાલં કરોતિ. કતમેસં દ્વિન્નં? મેથુનસમાપત્તિયા ચ વિજાયનસ્સ ચ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં ધમ્માનં અતિત્તો અપ્પટિવાનો માતુગામો કાલં કરોતી’’તિ.

૬૩. ''અસન્તસન્નિવાસઞ્ચ વો, ભિક્ખવે, દેસેસ્સામિ સન્તસન્નિવાસઞ્ચ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં, ભન્તે''તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, અસન્તસન્નિવાસો હોતિ, કથઞ્ચ અસન્તો સન્નિવસન્તિ? ઇધ, ભિક્ખવે, થેરસ્સ ભિક્ખુનો એવં હોતિ – 'થેરોપિ મં ન વદેય્ય, મજ્ઝિમોપિ મં ન વદેય્ય, નવોપિ મં ન વદેય્ય; થેરમ્પાહં ન વદેય્યં, મજ્ઝિમમ્પાહં ન વદેય્યં, નવમ્પાહં ન વદેય્યં. થેરો ચેપિ મં વદેય્ય અહિતાનુકમ્પી મં વદેય્ય નો હિતાનુકમ્પી, નોતિ નં વદેય્યં વિહેઠેય્યં [વિહેસેય્યં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પસ્સમ્પિસ્સ નપ્પટિકરેય્યં. મજ્ઝિમો ચેપિ મં વદેય્ય...પે॰... નવો ચેપિ મં વદેય્ય અહિતાનુકમ્પી મં વદેય્ય નો હિતાનુકમ્પી, નોતિ નં વદેય્યં વિહેઠેય્યં પસ્સમ્પિસ્સ નપ્પટિકરેય્યં' . મજ્ઝિમસ્સપિ ભિક્ખુનો એવં હોતિ...પે॰... નવસ્સપિ ભિક્ખુનો એવં હોતિ – 'થેરોપિ મં ન વદેય્ય, મજ્ઝિમોપિ મં ન વદેય્ય, નવોપિ મં ન વદેય્ય; થેરમ્પાહં ન વદેય્યં, મજ્ઝિમમ્પાહં ન વદેય્યં, નવમ્પાહં ન વદેય્યં. થેરો ચેપિ મં વદેય્ય અહિતાનુકમ્પી મં વદેય્ય નો હિતાનુકમ્પી નોતિ નં વદેય્યં વિહેઠેય્યં પસ્સમ્પિસ્સ નપ્પટિકરેય્યં. મજ્ઝિમો ચેપિ મં વદેય્ય...પે॰... નવો ચેપિ મં વદેય્ય અહિતાનુકમ્પી મં વદેય્ય નો હિતાનુકમ્પી, નોતિ નં વદેય્યં વિહેઠેય્યં પસ્સમ્પિસ્સ નપ્પટિકરેય્યં'. એવં ખો, ભિક્ખવે, અસન્તસન્નિવાસો હોતિ, એવઞ્ચ અસન્તો સન્નિવસન્તિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, સન્તસન્નિવાસો હોતિ, કથઞ્ચ સન્તો સન્નિવસન્તિ? ઇધ, ભિક્ખવે, થેરસ્સ ભિક્ખુનો એવં હોતિ – 'થેરોપિ મં વદેય્ય, મજ્ઝિમોપિ મં વદેય્ય, નવોપિ મં વદેય્ય; થેરમ્પાહં વદેય્યં, મજ્ઝિમમ્પાહં વદેય્યં, નવમ્પાહં વદેય્યં. થેરો ચેપિ મં વદેય્ય હિતાનુકમ્પી મં વદેય્ય નો અહિતાનુકમ્પી, સાધૂતિ નં વદેય્યં ન વિહેઠેય્યં પસ્સમ્પિસ્સ પટિકરેય્યં. મજ્ઝિમો ચેપિ મં વદેય્ય...પે॰... નવો ચેપિ મં વદેય્ય હિતાનુકમ્પી મં વદેય્ય નો અહિતાનુકમ્પી, સાધૂતિ નં વદેય્યં ન નં વિહેઠેય્યં પસ્સમ્પિસ્સ પટિકરેય્યં'. મજ્ઝિમસ્સપિ ભિક્ખુનો એવં હોતિ...પે॰... નવસ્સપિ ભિક્ખુનો એવં હોતિ – 'થેરોપિ મં વદેય્ય, મજ્ઝિમોપિ મં વદેય્ય, નવોપિ મં વદેય્ય; થેરમ્પાહં વદેય્યં, મજ્ઝિમમ્પાહં વદેય્યં, નવમ્પાહં વદેય્યં. થેરો ચેપિ મં વદેય્ય હિતાનુકમ્પી મં વદેય્ય નો અહિતાનુકમ્પી, સાધૂતિ નં વદેય્યં ન નં વિહેઠેય્યં પસ્સમ્પિસ્સ પટિકરેય્યં. મજ્ઝિમો ચેપિ મં વદેય્ય...પે॰... નવો ચેપિ મં વદેય્ય હિતાનુકમ્પી મં વદેય્ય નો અહિતાનુકમ્પી, સાધૂતિ નં વદેય્યં ન નં વિહેઠેય્યં પસ્સમ્પિસ્સ પટિકરેય્યં'. એવં ખો, ભિક્ખવે, સન્તસન્નિવાસો હોતિ, એવઞ્ચ સન્તો સન્નિવસન્તી''તિ.

૬૪. ''યસ્મિં, ભિક્ખવે, અધિકરણે ઉભતો વચીસંસારો દિટ્ઠિપળાસો ચેતસો આઘાતો અપ્પચ્ચયો અનભિરદ્ધિ અજ્ઝત્તં અવૂપસન્તં હોતિ, તસ્મેતં, ભિક્ખવે, અધિકરણે પાટિકઙ્ખં – 'દીઘત્તાય ખરત્તાય વાળત્તાય સંવત્તિસ્સતિ, ભિક્ખૂ ચ ન ફાસું [ફાસુ (ક॰)] વિહરિસ્સન્તિ'. યસ્મિઞ્ચ ખો, ભિક્ખવે, અધિકરણે ઉભતો વચીસંસારો દિટ્ઠિપળાસો ચેતસો આઘાતો અપ્પચ્ચયો અનભિરદ્ધિ અજ્ઝત્તં સુવૂપસન્તં હોતિ, તસ્મેતં, ભિક્ખવે, અધિકરણે પાટિકઙ્ખં – 'ન દીઘત્તાય ખરત્તાય વાળત્તાય સંવત્તિસ્સતિ, ભિક્ખૂ ચ ફાસું વિહરિસ્સન્તી'''તિ.

પુગ્ગલવગ્ગો પઠમો.

(૭) ૨. સુખવગ્ગો

૬૫. ‘‘દ્વેમાનિ , ભિક્ખવે, સુખાનિ. કતમાનિ દ્વે? ગિહિસુખઞ્ચ પબ્બજિતસુખઞ્ચ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સુખાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સુખાનં યદિદં પબ્બજિતસુખ’’ન્તિ.

૬૬. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, સુખાનિ. કતમાનિ દ્વે? કામસુખઞ્ચ નેક્ખમ્મસુખઞ્ચ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સુખાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સુખાનં યદિદં નેક્ખમ્મસુખ’’ન્તિ.

૬૭. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, સુખાનિ. કતમાનિ દ્વે? ઉપધિસુખઞ્ચ નિરુપધિસુખઞ્ચ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સુખાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સુખાનં યદિદં નિરુપધિસુખ’’ન્તિ.

૬૮. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, સુખાનિ. કતમાનિ દ્વે? સાસવસુખઞ્ચ અનાસવસુખઞ્ચ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સુખાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સુખાનં યદિદં અનાસવસુખ’’ન્તિ.

૬૯. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, સુખાનિ. કતમાનિ દ્વે? સામિસઞ્ચ સુખં નિરામિસઞ્ચ સુખં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સુખાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સુખાનં યદિદં નિરામિસં સુખ’’ન્તિ.

૭૦. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, સુખાનિ. કતમાનિ દ્વે? અરિયસુખઞ્ચ અનરિયસુખઞ્ચ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સુખાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સુખાનં યદિદં અરિયસુખ’’ન્તિ.

૭૧. ‘‘દ્વેમાનિ , ભિક્ખવે, સુખાનિ. કતમાનિ દ્વે? કાયિકઞ્ચ સુખં ચેતસિકઞ્ચ સુખં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સુખાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સુખાનં યદિદં ચેતસિકં સુખ’’ન્તિ.

૭૨. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, સુખાનિ. કતમાનિ દ્વે? સપ્પીતિકઞ્ચ સુખં નિપ્પીતિકઞ્ચ સુખં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સુખાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સુખાનં યદિદં નિપ્પીતિકં સુખ’’ન્તિ.

૭૩. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, સુખાનિ. કતમાનિ દ્વે? સાતસુખઞ્ચ ઉપેક્ખાસુખઞ્ચ . ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સુખાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સુખાનં યદિદં ઉપેક્ખાસુખ’’ન્તિ.

૭૪. ‘‘દ્વેમાનિ , ભિક્ખવે, સુખાનિ. કતમાનિ દ્વે? સમાધિસુખઞ્ચ અસમાધિસુખઞ્ચ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સુખાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સુખાનં યદિદં સમાધિસુખ’’ન્તિ.

૭૫. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, સુખાનિ. કતમાનિ દ્વે? સપ્પીતિકારમ્મણઞ્ચ સુખં નિપ્પીતિકારમ્મણઞ્ચ સુખં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સુખાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સુખાનં યદિદં નિપ્પીતિકારમ્મણં સુખ’’ન્તિ.

૭૬. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, સુખાનિ. કતમાનિ દ્વે? સાતારમ્મણઞ્ચ સુખં ઉપેક્ખારમ્મણઞ્ચ સુખં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સુખાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સુખાનં યદિદં ઉપેક્ખારમ્મણં સુખ’’ન્તિ.

૭૭. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, સુખાનિ. કતમાનિ દ્વે? રૂપારમ્મણઞ્ચ સુખં અરૂપારમ્મણઞ્ચ સુખં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સુખાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સુખાનં યદિદં અરૂપારમ્મણં સુખ’’ન્તિ.

સુખવગ્ગો દુતિયો.

(૮) ૩. સનિમિત્તવગ્ગો

૭૮. ‘‘સનિમિત્તા , ભિક્ખવે, ઉપ્પજ્જન્તિ પાપકા અકુસલા ધમ્મા, નો અનિમિત્તા. તસ્સેવ નિમિત્તસ્સ પહાના એવં તે પાપકા અકુસલા ધમ્મા ન હોન્તી’’તિ.

૭૯. ‘‘સનિદાના, ભિક્ખવે, ઉપ્પજ્જન્તિ પાપકા અકુસલા ધમ્મા, નો અનિદાના. તસ્સેવ નિદાનસ્સ પહાના એવં તે પાપકા અકુસલા ધમ્મા ન હોન્તી’’તિ.

૮૦. ‘‘સહેતુકા, ભિક્ખવે, ઉપ્પજ્જન્તિ પાપકા અકુસલા ધમ્મા, નો અહેતુકા. તસ્સેવ હેતુસ્સ પહાના એવં તે પાપકા અકુસલા ધમ્મા ન હોન્તી’’તિ.

૮૧. ‘‘સસઙ્ખારા, ભિક્ખવે, ઉપ્પજ્જન્તિ પાપકા અકુસલા ધમ્મા, નો અસઙ્ખારા. તેસંયેવ સઙ્ખારાનં પહાના એવં તે પાપકા અકુસલા ધમ્મા ન હોન્તી’’તિ.

૮૨. ‘‘સપ્પચ્ચયા , ભિક્ખવે, ઉપ્પજ્જન્તિ પાપકા અકુસલા ધમ્મા, નો અપ્પચ્ચયા. તસ્સેવ પચ્ચયસ્સ પહાના એવં તે પાપકા અકુસલા ધમ્મા ન હોન્તી’’તિ.

૮૩. ‘‘સરૂપા , ભિક્ખવે, ઉપ્પજ્જન્તિ પાપકા અકુસલા ધમ્મા, નો અરૂપા. તસ્સેવ રૂપસ્સ પહાના એવં તે પાપકા અકુસલા ધમ્મા ન હોન્તી’’તિ.

૮૪. ‘‘સવેદના, ભિક્ખવે, ઉપ્પજ્જન્તિ પાપકા અકુસલા ધમ્મા, નો અવેદના. તસ્સાયેવ વેદનાય પહાના એવં તે પાપકા અકુસલા ધમ્મા ન હોન્તી’’તિ.

૮૫. ‘‘સસઞ્ઞા, ભિક્ખવે, ઉપ્પજ્જન્તિ પાપકા અકુસલા ધમ્મા, નો અસઞ્ઞા. તસ્સાયેવ સઞ્ઞાય પહાના એવં તે પાપકા અકુસલા ધમ્મા ન હોન્તી’’તિ.

૮૬. ‘‘સવિઞ્ઞાણા , ભિક્ખવે, ઉપ્પજ્જન્તિ પાપકા અકુસલા ધમ્મા, નો અવિઞ્ઞાણા. તસ્સેવ વિઞ્ઞાણસ્સ પહાના એવં તે પાપકા અકુસલા ધમ્મા ન હોન્તી’’તિ.

૮૭. ‘‘સઙ્ખતારમ્મણા, ભિક્ખવે, ઉપ્પજ્જન્તિ પાપકા અકુસલા ધમ્મા, નો અસઙ્ખતારમ્મણા. તસ્સેવ સઙ્ખતસ્સ પહાના એવં તે પાપકા અકુસલા ધમ્મા ન હોન્તી’’તિ.

સનિમિત્તવગ્ગો તતિયો.

(૯) ૪. ધમ્મવગ્ગો

૮૮. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? ચેતોવિમુત્તિ ચ પઞ્ઞાવિમુત્તિ ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

૮૯. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? પગ્ગાહો ચ અવિક્ખેપો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

૯૦. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? નામઞ્ચ રૂપઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

૯૧. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? વિજ્જા ચ વિમુત્તિ ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

૯૨. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? ભવદિટ્ઠિ ચ વિભવદિટ્ઠિ ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

૯૩. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? અહિરિકઞ્ચ અનોત્તપ્પઞ્ચ . ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

૯૪. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? હિરી ચ ઓત્તપ્પઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

૯૫. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? દોવચસ્સતા ચ પાપમિત્તતા ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

૯૬. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? સોવચસ્સતા ચ કલ્યાણમિત્તતા ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

૯૭. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? ધાતુકુસલતા ચ મનસિકારકુસલતા ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

૯૮. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? આપત્તિકુસલતા ચ આપત્તિવુટ્ઠાનકુસલતા ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

ધમ્મવગ્ગો ચતુત્થો.

(૧૦) ૫. બાલવગ્ગો

૯૯. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, બાલા. કતમે દ્વે? યો ચ અનાગતં ભારં વહતિ, યો ચ આગતં ભારં ન વહતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે બાલા’’તિ.

૧૦૦. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, પણ્ડિતા. કતમે દ્વે? યો ચ અનાગતં ભારં ન વહતિ, યો ચ આગતં ભારં વહતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પણ્ડિતા’’તિ.

૧૦૧. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, બાલા. કતમે દ્વે? યો ચ અકપ્પિયે કપ્પિયસઞ્ઞી, યો ચ કપ્પિયે અકપ્પિયસઞ્ઞી. ઇમે ખો, ભિક્ખવે , દ્વે બાલા’’તિ.

૧૦૨. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, પણ્ડિતા. કતમે દ્વે? યો ચ અકપ્પિયે અકપ્પિયસઞ્ઞી, યો ચ કપ્પિયે કપ્પિયસઞ્ઞી. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પણ્ડિતા’’તિ.

૧૦૩. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, બાલા. કતમે દ્વે? યો ચ અનાપત્તિયા આપત્તિસઞ્ઞી, યો ચ આપત્તિયા અનાપત્તિસઞ્ઞી. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે બાલા’’તિ.

૧૦૪. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, પણ્ડિતા. કતમે દ્વે? યો ચ અનાપત્તિયા અનાપત્તિસઞ્ઞી, યો ચ આપત્તિયા આપત્તિસઞ્ઞી. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પણ્ડિતા’’તિ.

૧૦૫. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, બાલા. કતમે દ્વે? યો ચ અધમ્મે ધમ્મસઞ્ઞી, યો ચ ધમ્મે અધમ્મસઞ્ઞી. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે બાલા’’તિ.

૧૦૬. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, પણ્ડિતા. કતમે દ્વે? યો ચ ધમ્મે ધમ્મસઞ્ઞી, યો ચ અધમ્મે અધમ્મસઞ્ઞી. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પણ્ડિતા’’તિ.

૧૦૭. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, બાલા. કતમે દ્વે? યો ચ અવિનયે વિનયસઞ્ઞી, યો ચ વિનયે અવિનયસઞ્ઞી. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે બાલા’’તિ.

૧૦૮. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, પણ્ડિતા. કતમે દ્વે? યો ચ અવિનયે અવિનયસઞ્ઞી, યો ચ વિનયે વિનયસઞ્ઞી. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પણ્ડિતા’’તિ.

૧૦૯. ‘‘દ્વિન્નં , ભિક્ખવે, આસવા વડ્ઢન્તિ. કતમેસં દ્વિન્નં? યો ચ ન કુક્કુચ્ચાયિતબ્બં કુક્કુચ્ચાયતિ, યો ચ કુક્કુચ્ચાયિતબ્બં ન કુક્કુચ્ચાયતિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં આસવા વડ્ઢન્તી’’તિ.

૧૧૦. ‘‘દ્વિન્નં, ભિક્ખવે, આસવા ન વડ્ઢન્તિ. કતમેસં દ્વિન્નં? યો ચ ન કુક્કુચ્ચાયિતબ્બં ન કુક્કુચ્ચાયતિ, યો ચ કુક્કુચ્ચાયિતબ્બં કુક્કુચ્ચાયતિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં આસવા ન વડ્ઢન્તી’’તિ.

૧૧૧. ‘‘દ્વિન્નં, ભિક્ખવે, આસવા વડ્ઢન્તિ. કતમેસં દ્વિન્નં? યો ચ અકપ્પિયે કપ્પિયસઞ્ઞી, યો ચ કપ્પિયે અકપ્પિયસઞ્ઞી. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં આસવા વડ્ઢન્તી’’તિ.

૧૧૨. ‘‘દ્વિન્નં, ભિક્ખવે, આસવા ન વડ્ઢન્તિ. કતમેસં દ્વિન્નં? યો ચ અકપ્પિયે અકપ્પિયસઞ્ઞી, યો ચ કપ્પિયે કપ્પિયસઞ્ઞી. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં આસવા ન વડ્ઢન્તી’’તિ.

૧૧૩. ‘‘દ્વિન્નં, ભિક્ખવે, આસવા વડ્ઢન્તિ. કતમેસં દ્વિન્નં? યો ચ આપત્તિયા અનાપત્તિસઞ્ઞી, યો ચ અનાપત્તિયા આપત્તિસઞ્ઞી. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં આસવા વડ્ઢન્તી’’તિ.

૧૧૪. ‘‘દ્વિન્નં, ભિક્ખવે, આસવા ન વડ્ઢન્તિ. કતમેસં દ્વિન્નં? યો ચ આપત્તિયા આપત્તિસઞ્ઞી , યો ચ અનાપત્તિયા અનાપત્તિસઞ્ઞી . ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં આસવા ન વડ્ઢન્તી’’તિ.

૧૧૫. ‘‘દ્વિન્નં, ભિક્ખવે, આસવા વડ્ઢન્તિ. કતમેસં દ્વિન્નં? યો ચ અધમ્મે ધમ્મસઞ્ઞી, યો ચ ધમ્મે અધમ્મસઞ્ઞી. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં આસવા વડ્ઢન્તી’’તિ.

૧૧૬. ‘‘દ્વિન્નં, ભિક્ખવે, આસવા ન વડ્ઢન્તિ. કતમેસં દ્વિન્નં? યો ચ ધમ્મે ધમ્મસઞ્ઞી, યો ચ અધમ્મે અધમ્મસઞ્ઞી. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં આસવા ન વડ્ઢન્તી’’તિ.

૧૧૭. ‘‘દ્વિન્નં , ભિક્ખવે, આસવા વડ્ઢન્તિ. કતમેસં દ્વિન્નં? યો ચ અવિનયે વિનયસઞ્ઞી, યો ચ વિનયે અવિનયસઞ્ઞી. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં આસવા વડ્ઢન્તી’’તિ.

૧૧૮. ‘‘દ્વિન્નં, ભિક્ખવે, આસવા ન વડ્ઢન્તિ. કતમેસં દ્વિન્નં? યો ચ અવિનયે અવિનયસઞ્ઞી, યો ચ વિનયે વિનયસઞ્ઞી. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, દ્વિન્નં આસવા ન વડ્ઢન્તી’’તિ.

બાલવગ્ગો પઞ્ચમો.

દુતિયો પણ્ણાસકો સમત્તો.

૩. તતિયપણ્ણાસકં

(૧૧) ૧. આસાદુપ્પજહવગ્ગો

૧૧૯. ''દ્વેમા , ભિક્ખવે, આસા દુપ્પજહા. કતમા દ્વે? લાભાસા ચ જીવિતાસા ચ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે આસા દુપ્પજહા''તિ.

૧૨૦. ''દ્વેમે , ભિક્ખવે, પુગ્ગલા દુલ્લભા લોકસ્મિં. કતમે દ્વે ? યો ચ પુબ્બકારી, યો ચ કતઞ્ઞૂ કતવેદી. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પુગ્ગલા દુલ્લભા લોકસ્મિ''ન્તિ.

૧૨૧. ''દ્વેમે, ભિક્ખવે, પુગ્ગલા દુલ્લભા લોકસ્મિં. કતમે દ્વે? તિત્તો ચ તપ્પેતા ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પુગ્ગલા દુલ્લભા લોકસ્મિ''ન્તિ.

૧૨૨. ''દ્વેમે, ભિક્ખવે, પુગ્ગલા દુત્તપ્પયા. કતમે દ્વે? યો ચ લદ્ધં લદ્ધં નિક્ખિપતિ, યો ચ લદ્ધં લદ્ધં વિસ્સજ્જેતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પુગ્ગલા દુત્તપ્પયા''તિ.

૧૨૩. ''દ્વેમે, ભિક્ખવે, પુગ્ગલા સુતપ્પયા. કતમે દ્વે? યો ચ લદ્ધં લદ્ધં ન નિક્ખિપતિ, યો ચ લદ્ધં લદ્ધં ન વિસ્સજ્જેતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પુગ્ગલા સુતપ્પયા''તિ.

૧૨૪. ''દ્વેમે, ભિક્ખવે, પચ્ચયા રાગસ્સ ઉપ્પાદાય. કતમે દ્વે? સુભનિમિત્તઞ્ચ અયોનિસો ચ મનસિકારો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પચ્ચયા રાગસ્સ ઉપ્પાદાયા''તિ.

૧૨૫. ''દ્વેમે , ભિક્ખવે, પચ્ચયા દોસસ્સ ઉપ્પાદાય. કતમે દ્વે? પટિઘનિમિત્તઞ્ચ અયોનિસો ચ મનસિકારો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પચ્ચયા દોસસ્સ ઉપ્પાદાયા''તિ.

૧૨૬. ''દ્વેમે, ભિક્ખવે, પચ્ચયા મિચ્છાદિટ્ઠિયા ઉપ્પાદાય. કતમે દ્વે? પરતો ચ ઘોસો અયોનિસો ચ મનસિકારો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પચ્ચયા મિચ્છાદિટ્ઠિયા ઉપ્પાદાયા''તિ.

૧૨૭. ''દ્વેમે , ભિક્ખવે, પચ્ચયા સમ્માદિટ્ઠિયા ઉપ્પાદાય. કતમે દ્વે? પરતો ચ ઘોસો, યોનિસો ચ મનસિકારો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પચ્ચયા સમ્માદિટ્ઠિયા ઉપ્પાદાયા''તિ.

૧૨૮. ''દ્વેમા, ભિક્ખવે, આપત્તિયો. કતમા દ્વે? લહુકા ચ આપત્તિ, ગરુકા ચ આપત્તિ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે આપત્તિયો''તિ.

૧૨૯. ''દ્વેમા, ભિક્ખવે, આપત્તિયો. કતમા દ્વે? દુટ્ઠુલ્લા ચ આપત્તિ, અદુટ્ઠુલ્લા ચ આપત્તિ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે આપત્તિયો''તિ.

૧૩૦. ''દ્વેમા, ભિક્ખવે, આપત્તિયો. કતમા દ્વે? સાવસેસા ચ આપત્તિ, અનવસેસા ચ આપત્તિ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે આપત્તિયો''તિ.

આસાદુપ્પજહવગ્ગો પઠમો.

(૧૨) ૨. આયાચનવગ્ગો

૧૩૧. ''સદ્ધો , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં સમ્મા આયાચમાનો આયાચેય્ય – 'તાદિસો હોમિ યાદિસા સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના'તિ. એસા, ભિક્ખવે, તુલા એતં પમાણં મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં યદિદં સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના''તિ.

૧૩૨. ''સદ્ધા, ભિક્ખવે, ભિક્ખુની એવં સમ્મા આયાચમાના આયાચેય્ય – 'તાદિસી હોમિ યાદિસી ખેમા ચ ભિક્ખુની ઉપ્પલવણ્ણા ચા'તિ. એસા, ભિક્ખવે, તુલા એતં પમાણં મમ સાવિકાનં ભિક્ખુનીનં યદિદં ખેમા ચ ભિક્ખુની ઉપ્પલવણ્ણા ચા''તિ.

૧૩૩. ''સદ્ધો, ભિક્ખવે, ઉપાસકો એવં સમ્મા આયાચમાનો આયાચેય્ય – 'તાદિસો હોમિ યાદિસો ચિત્તો ચ ગહપતિ હત્થકો ચ આળવકો'તિ. એસા, ભિક્ખવે, તુલા એતં પમાણં મમ સાવકાનં ઉપાસકાનં યદિદં ચિત્તો ચ ગહપતિ હત્થકો ચ આળવકો''તિ.

૧૩૪. ''સદ્ધા , ભિક્ખવે, ઉપાસિકા એવં સમ્મા આયાચમાના આયાચેય્ય – 'તાદિસી હોમિ યાદિસી ખુજ્જુત્તરા ચ ઉપાસિકા વેળુકણ્ડકિયા [વેળુકણ્ડકી (અ॰ નિ॰ ૬.૩૭; અ॰ નિ॰ ૪.૧૭૬ આગતં] ચ નન્દમાતા'તિ. એસા , ભિક્ખવે, તુલા એતં પમાણં મમ સાવિકાનં ઉપાસિકાનં યદિદં ખુજ્જુત્તરા ચ ઉપાસિકા વેળુકણ્ડકિયા ચ નન્દમાતા''તિ.

૧૩૫. ''દ્વીહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો બાલો અબ્યત્તો અસપ્પુરિસો ખતં ઉપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, સાવજ્જો ચ હોતિ સાનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ અપુઞ્ઞં પસવતિ. કતમેહિ દ્વીહિ? અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો બાલો અબ્યત્તો અસપ્પુરિસો ખતં ઉપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, સાવજ્જો ચ હોતિ સાનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ અપુઞ્ઞં પસવતીતિ.

''દ્વીહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પણ્ડિતો વિયત્તો સપ્પુરિસો અક્ખતં અનુપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, અનવજ્જો ચ હોતિ અનનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ પુઞ્ઞં પસવતિ. કતમેહિ દ્વીહિ? અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પણ્ડિતો વિયત્તો સપ્પુરિસો અક્ખતં અનુપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, અનવજ્જો ચ હોતિ અનનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ પુઞ્ઞં પસવતી''તિ.

૧૩૬. ''દ્વીહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો બાલો અબ્યત્તો અસપ્પુરિસો ખતં ઉપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, સાવજ્જો ચ હોતિ સાનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ અપુઞ્ઞં પસવતિ. કતમેહિ દ્વીહિ? અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અપ્પસાદનીયે ઠાને પસાદં ઉપદંસેતિ, અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા પસાદનીયે ઠાને અપ્પસાદં ઉપદંસેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો બાલો અબ્યત્તો અસપ્પુરિસો ખતં ઉપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, સાવજ્જો ચ હોતિ સાનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ અપુઞ્ઞં પસવતીતિ.

‘‘દ્વીહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પણ્ડિતો વિયત્તો સપ્પુરિસો અક્ખતં અનુપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, અનવજ્જો ચ હોતિ અનનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ પુઞ્ઞં પસવતિ. કતમેહિ દ્વીહિ? અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અપ્પસાદનીયે ઠાને અપ્પસાદં ઉપદંસેતિ, અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા પસાદનીયે ઠાને પસાદં ઉપદંસેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પણ્ડિતો વિયત્તો સપ્પુરિસો અક્ખતં અનુપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, અનવજ્જો ચ હોતિ અનનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ પુઞ્ઞં પસવતી’’તિ.

૧૩૭. ‘‘દ્વીસુ, ભિક્ખવે, મિચ્છાપટિપજ્જમાનો બાલો અબ્યત્તો અસપ્પુરિસો ખતં ઉપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, સાવજ્જો ચ હોતિ સાનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં , બહુઞ્ચ અપુઞ્ઞં પસવતિ. કતમેસુ દ્વીસુ? માતરિ ચ પિતરિ ચ. ઇમેસુ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીસુ મિચ્છાપટિપજ્જમાનો બાલો અબ્યત્તો અસપ્પુરિસો ખતં ઉપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, સાવજ્જો ચ હોતિ સાનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ અપુઞ્ઞં પસવતીતિ.

‘‘દ્વીસુ, ભિક્ખવે, સમ્માપટિપજ્જમાનો પણ્ડિતો વિયત્તો સપ્પુરિસો અક્ખતં અનુપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, અનવજ્જો ચ હોતિ અનનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ પુઞ્ઞં પસવતિ. કતમેસુ દ્વીસુ? માતરિ ચ પિતરિ ચ. ઇમેસુ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીસુ સમ્માપટિપજ્જમાનો પણ્ડિતો વિયત્તો સપ્પુરિસો અક્ખતં અનુપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, અનવજ્જો ચ હોતિ અનનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ પુઞ્ઞં પસવતી’’તિ.

૧૩૮. ‘‘દ્વીસુ, ભિક્ખવે, મિચ્છાપટિપજ્જમાનો બાલો અબ્યત્તો અસપ્પુરિસો ખતં ઉપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, સાવજ્જો ચ હોતિ સાનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ અપુઞ્ઞં પસવતિ. કતમેસુ દ્વીસુ? તથાગતે ચ તથાગતસાવકે ચ. ઇમેસુ ખો, ભિક્ખવે, મિચ્છાપટિપજ્જમાનો બાલો અબ્યત્તો અસપ્પુરિસો ખતં ઉપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, સાવજ્જો ચ હોતિ સાનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ અપુઞ્ઞં પસવતીતિ.

‘‘દ્વીસુ , ભિક્ખવે, સમ્માપટિપજ્જમાનો પણ્ડિતો વિયત્તો સપ્પુરિસો અક્ખતં અનુપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, અનવજ્જો ચ હોતિ અનનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ પુઞ્ઞં પસવતિ. કતમેસુ દ્વીસુ? તથાગતે ચ તથાગતસાવકે ચ. ઇમેસુ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીસુ સમ્માપટિપજ્જમાનો પણ્ડિતો વિયત્તો સપ્પુરિસો અક્ખતં અનુપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, અનવજ્જો ચ હોતિ અનનુવજ્જો ચ વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ પુઞ્ઞં પસવતી’’તિ.

૧૩૯. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? સચિત્તવોદાનઞ્ચ ન ચ કિઞ્ચિ લોકે ઉપાદિયતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

૧૪૦. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? કોધો ચ ઉપનાહો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

૧૪૧. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? કોધવિનયો ચ ઉપનાહવિનયો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

આયાચનવગ્ગો દુતિયો.

(૧૩) ૩. દાનવગ્ગો

૧૪૨. ‘‘દ્વેમાનિ , ભિક્ખવે, દાનાનિ. કતમાનિ દ્વે? આમિસદાનઞ્ચ ધમ્મદાનઞ્ચ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે દાનાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં દાનાનં યદિદં ધમ્મદાન’’ન્તિ.

૧૪૩. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, યાગા. કતમે દ્વે? આમિસયાગો ચ ધમ્મયાગો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે યાગા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં યાગાનં યદિદં ધમ્મયાગો’’તિ.

૧૪૪. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, ચાગા. કતમે દ્વે? આમિસચાગો ચ ધમ્મચાગો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ચાગા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં ચાગાનં યદિદં ધમ્મચાગો’’તિ.

૧૪૫. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, પરિચ્ચાગા. કતમે દ્વે? આમિસપરિચ્ચાગો ચ ધમ્મપરિચ્ચાગો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પરિચ્ચાગા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં પરિચ્ચાગાનં યદિદં ધમ્મપરિચ્ચાગો’’તિ.

૧૪૬. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, ભોગા. કતમે દ્વે? આમિસભોગો ચ ધમ્મભોગો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ભોગા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં ભોગાનં યદિદં ધમ્મભોગો’’તિ.

૧૪૭. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, સમ્ભોગા. કતમે દ્વે? આમિસસમ્ભોગો ચ ધમ્મસમ્ભોગો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સમ્ભોગા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સમ્ભોગાનં યદિદં ધમ્મસમ્ભોગો’’તિ.

૧૪૮. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, સંવિભાગા. કતમે દ્વે? આમિસસંવિભાગો ચ ધમ્મસંવિભાગો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સંવિભાગા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સંવિભાગાનં યદિદં ધમ્મસંવિભાગો’’તિ.

૧૪૯. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, સઙ્ગહા. કતમે દ્વે? આમિસસઙ્ગહો ચ ધમ્મસઙ્ગહો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સઙ્ગહા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સઙ્ગહાનં યદિદં ધમ્મસઙ્ગહો’’તિ.

૧૫૦. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, અનુગ્ગહા. કતમે દ્વે? આમિસાનુગ્ગહો ચ ધમ્માનુગ્ગહો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે અનુગ્ગહા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં અનુગ્ગહાનં યદિદં ધમ્માનુગ્ગહો’’તિ.

૧૫૧. ‘‘દ્વેમા, ભિક્ખવે, અનુકમ્પા. કતમા દ્વે? આમિસાનુકમ્પા ચ ધમ્માનુકમ્પા ચ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે અનુકમ્પા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં અનુકમ્પાનં યદિદં ધમ્માનુકમ્પા’’તિ.

દાનવગ્ગો તતિયો.

(૧૪) ૪. સન્થારવગ્ગો

૧૫૨. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, સન્થારા [સન્ધારા (ક॰)]. કતમે દ્વે? આમિસસન્થારો ચ ધમ્મસન્થારો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સન્થારા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સન્થારાનં યદિદં ધમ્મસન્થારો’’તિ.

૧૫૩. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, પટિસન્થારા [પટિસન્ધારા (ક॰)]. કતમે દ્વે? આમિસપટિસન્થારો ચ ધમ્મપટિસન્થારો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પટિસન્થારા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં પટિસન્થારાનં યદિદં ધમ્મપટિસન્થારો’’તિ.

૧૫૪. ‘‘દ્વેમા, ભિક્ખવે, એસના. કતમા દ્વે? આમિસેસના ચ ધમ્મેસના ચ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે એસના. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં એસનાનં યદિદં ધમ્મેસના’’તિ.

૧૫૫. ‘‘દ્વેમા, ભિક્ખવે, પરિયેસના. કતમા દ્વે? આમિસપરિયેસના ચ ધમ્મપરિયેસના ચ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પરિયેસના. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં પરિયેસનાનં યદિદં ધમ્મપરિયેસના’’તિ.

૧૫૬. ‘‘દ્વેમા, ભિક્ખવે, પરિયેટ્ઠિયો. કતમા દ્વે? આમિસપરિયેટ્ઠિ ચ ધમ્મપરિયેટ્ઠિ ચ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે પરિયેટ્ઠિયો. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં પરિયેટ્ઠીનં યદિદં ધમ્મપરિયેટ્ઠી’’તિ.

૧૫૭. ‘‘દ્વેમા , ભિક્ખવે, પૂજા. કતમા દ્વે? આમિસપૂજા ચ ધમ્મપૂજા ચ. ઇમા ખો ભિક્ખવે, દ્વે પૂજા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં પૂજાનં યદિદં ધમ્મપૂજા’’તિ.

૧૫૮. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, આતિથેય્યાનિ. કતમાનિ દ્વે? આમિસાતિથેય્યઞ્ચ ધમ્માતિથેય્યઞ્ચ . ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે આતિથેય્યાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં આતિથેય્યાનં યદિદં ધમ્માતિથેય્ય’’ન્તિ.

૧૫૯. ‘‘દ્વેમા, ભિક્ખવે, ઇદ્ધિયો. કતમા દ્વે? આમિસિદ્ધિ ચ ધમ્મિદ્ધિ ચ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ઇદ્ધિયો. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં ઇદ્ધીનં યદિદં ધમ્મિદ્ધી’’તિ.

૧૬૦. ‘‘દ્વેમા , ભિક્ખવે, વુદ્ધિયો. કતમા દ્વે? આમિસવુદ્ધિ ચ ધમ્મવુદ્ધિ ચ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, દ્વે વુદ્ધિયો. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમાસં દ્વિન્નં વુદ્ધીનં યદિદં ધમ્મવુદ્ધી’’તિ.

૧૬૧. ‘‘દ્વેમાનિ , ભિક્ખવે, રતનાનિ. કતમાનિ દ્વે? આમિસરતનઞ્ચ ધમ્મરતનઞ્ચ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે રતનાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં રતનાનં યદિદં ધમ્મરતન’’ન્તિ.

૧૬૨. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, સન્નિચયા. કતમે દ્વે? આમિસસન્નિચયો ચ ધમ્મસન્નિચયો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે સન્નિચયા. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં સન્નિચયાનં યદિદં ધમ્મસન્નિચયો’’તિ.

૧૬૩. ‘‘દ્વેમાનિ, ભિક્ખવે, વેપુલ્લાનિ. કતમાનિ દ્વે? આમિસવેપુલ્લઞ્ચ ધમ્મવેપુલ્લઞ્ચ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વે વેપુલ્લાનિ. એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, ઇમેસં દ્વિન્નં વેપુલ્લાનં યદિદં ધમ્મવેપુલ્લ’’ન્તિ.

(૧૫) ૫. સમાપત્તિવગ્ગો

૧૬૪. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? સમાપત્તિકુસલતા ચ સમાપત્તિવુટ્ઠાનકુસલતા ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

૧૬૫. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? અજ્જવઞ્ચ મદ્દવઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૬૬. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? ખન્તિ ચ સોરચ્ચઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૬૭. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? સાખલ્યઞ્ચ પટિસન્થારો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૬૮. ‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? અવિહિંસા ચ સોચેય્યઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૬૯. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારતા ચ ભોજને અમત્તઞ્ઞુતા ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૭૦. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારતા ચ ભોજને મત્તઞ્ઞુતા ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૭૧. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? પટિસઙ્ખાનબલઞ્ચ ભાવનાબલઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૭૨. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? સતિબલઞ્ચ સમાધિબલઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૭૩. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૭૪. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? સીલવિપત્તિ ચ દિટ્ઠિવિપત્તિ ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૭૫. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? સીલસમ્પદા ચ દિટ્ઠિસમ્પદા ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૭૬. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? સીલવિસુદ્ધિ ચ દિટ્ઠિવિસુદ્ધિ ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૭૭. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? દિટ્ઠિવિસુદ્ધિ ચ યથાદિટ્ઠિસ્સ ચ પધાનં. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૭૮. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? અસન્તુટ્ઠિતા ચ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, અપ્પટિવાનિતા ચ પધાનસ્મિં. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૭૯. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? મુટ્ઠસ્સચ્ચઞ્ચ અસમ્પજઞ્ઞઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૮૦. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? સતિ ચ સમ્પજઞ્ઞઞ્ચ . ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’તિ.

સમાપત્તિવગ્ગો પઞ્ચમો.

તતિયો પણ્ણાસકો સમત્તો.

૧. કોધપેય્યાલં

૧૮૧. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? કોધો ચ ઉપનાહો ચ…પે॰… મક્ખો ચ પળાસો [પલાસો (ક॰)] ચ… ઇસ્સા ચ મચ્છરિયઞ્ચ… માયા ચ સાઠેય્યઞ્ચ… અહિરિકઞ્ચ અનોત્તપ્પઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૮૨. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા. કતમે દ્વે? અક્કોધો ચ અનુપનાહો ચ… અમક્ખો ચ અપળાસો ચ… અનિસ્સા ચ અમચ્છરિયઞ્ચ… અમાયા ચ અસાઠેય્યઞ્ચ… હિરી ચ ઓત્તપ્પઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા’’.

૧૮૩. ‘‘દ્વીહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો દુક્ખં વિહરતિ. કતમેહિ દ્વીહિ? કોધેન ચ ઉપનાહેન ચ… મક્ખેન ચ પળાસેન ચ… ઇસ્સાય ચ મચ્છરિયેન ચ… માયાય ચ સાઠેય્યેન ચ… અહિરિકેન ચ અનોત્તપ્પેન ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો દુક્ખં વિહરતિ’’.

૧૮૪. ‘‘દ્વીહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સુખં વિહરતિ. કતમેહિ દ્વીહિ? અક્કોધેન ચ અનુપનાહેન ચ… અમક્ખેન ચ અપળાસેન ચ… અનિસ્સાય ચ અમચ્છરિયેન ચ… અમાયાય ચ અસાઠેય્યેન ચ … હિરિયા ચ ઓત્તપ્પેન ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સુખં વિહરતિ’’.

૧૮૫. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે દ્વે? કોધો ચ ઉપનાહો ચ… મક્ખો ચ પળાસો ચ… ઇસ્સા ચ મચ્છરિયઞ્ચ… માયા ચ સાઠેય્યઞ્ચ… અહિરિકઞ્ચ અનોત્તપ્પઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તન્તિ’’.

૧૮૬. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે દ્વે ? અક્કોધો ચ અનુપનાહો ચ… અમક્ખો ચ અપળાસો ચ… અનિસ્સા ચ અમચ્છરિયઞ્ચ… અમાયા ચ અસાઠેય્યઞ્ચ… હિરી ચ ઓત્તપ્પઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ’’.

૧૮૭. ‘‘દ્વીહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ દ્વીહિ? કોધેન ચ ઉપનાહેન ચ… મક્ખેન ચ પળાસેન ચ… ઇસ્સાય ચ મચ્છરિયેન ચ… માયાય ચ સાઠેય્યેન ચ… અહિરિકેન ચ અનોત્તપ્પેન ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે’’.

૧૮૮. ‘‘દ્વીહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ દ્વીહિ? અક્કોધેન ચ અનુપનાહેન ચ… અમક્ખેન ચ અપળાસેન ચ… અનિસ્સાય ચ અમચ્છરિયેન ચ… અમાયાય ચ અસાઠેય્યેન ચ… હિરિયા ચ ઓત્તપ્પેન ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’.

૧૮૯. ‘‘દ્વીહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઇધેકચ્ચો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. કતમેહિ દ્વીહિ? કોધેન ચ ઉપનાહેન ચ… મક્ખેન ચ પળાસેન ચ… ઇસ્સાય ચ મચ્છરિયેન ચ… માયાય ચ સાઠેય્યેન ચ… અહિરિકેન ચ અનોત્તપ્પેન ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઇધેકચ્ચો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ’’.

૧૯૦. ‘‘દ્વીહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઇધેકચ્ચો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. કતમેહિ દ્વીહિ? અક્કોધેન ચ અનુપનાહેન ચ... અમક્ખેન ચ અપળાસેન ચ... અનિસ્સાય ચ અમચ્છરિયેન ચ... અમાયાય ચ અસાઠેય્યેન ચ... હિરિયા ચ ઓત્તપ્પેન ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, દ્વીહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઇધેકચ્ચો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ’’.

કોધપેય્યાલં નિટ્ઠિતં.

૨. અકુસલપેય્યાલં

૧૯૧-૨૦૦. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા અકુસલા... દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા કુસલા... દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સાવજ્જા... દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા અનવજ્જા... દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા દુક્ખુદ્રયા... દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સુખુદ્રયા... દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા દુક્ખવિપાકા... દ્વેમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા સુખવિપાકા... દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સબ્યાબજ્ઝા... દ્વેમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા અબ્યાબજ્ઝા. કતમે દ્વે? અક્કોધો ચ અનુપનાહો ચ... અમક્ખો ચ અપળાસો ચ... અનિસ્સા ચ અમચ્છરિયઞ્ચ... અમાયા ચ અસાઠેય્યઞ્ચ... હિરી ચ ઓત્તપ્પઞ્ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે ધમ્મા અબ્યાબજ્ઝા’’તિ.

અકુસલપેય્યાલં નિટ્ઠિતં.

૩. વિનયપેય્યાલં

૨૦૧. ‘‘દ્વેમે , ભિક્ખવે, અત્થવસે પટિચ્ચ તથાગતેન સાવકાનં સિક્ખાપદં પઞ્ઞત્તં. કતમે દ્વે? સઙ્ઘસુટ્ઠુતાય સઙ્ઘફાસુતાય... દુમ્મઙ્કૂનં પુગ્ગલાનં નિગ્ગહાય, પેસલાનં ભિક્ખૂનં ફાસુવિહારાય... દિટ્ઠધમ્મિકાનં આસવાનં સંવરાય, સમ્પરાયિકાનં આસવાનં પટિઘાતાય... દિટ્ઠધમ્મિકાનં વેરાનં સંવરાય, સમ્પરાયિકાનં વેરાનં પટિઘાતાય... દિટ્ઠધમ્મિકાનં વજ્જાનં સંવરાય, સમ્પરાયિકાનં વજ્જાનં પટિઘાતાય... દિટ્ઠધમ્મિકાનં ભયાનં સંવરાય, સમ્પરાયિકાનં ભયાનં પટિઘાતાય... દિટ્ઠધમ્મિકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સંવરાય, સમ્પરાયિકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પટિઘાતાય... ગિહીનં અનુકમ્પાય, પાપિચ્છાનં ભિક્ખૂનં પક્ખુપચ્છેદાય... અપ્પસન્નાનં પસાદાય, પસન્નાનં ભિય્યોભાવાય... સદ્ધમ્મટ્ઠિતિયા વિનયાનુગ્ગહાય. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે અત્થવસે પટિચ્ચ તથાગતેન સાવકાનં સિક્ખાપદં પઞ્ઞત્ત’’ન્તિ.

૨૦૨-૨૩૦. ‘‘દ્વેમે, ભિક્ખવે, અત્થવસે પટિચ્ચ તથાગતેન સાવકાનં પાતિમોક્ખં પઞ્ઞત્તં...પે॰... પાતિમોક્ખુદ્દેસો પઞ્ઞત્તો... પાતિમોક્ખટ્ઠપનં પઞ્ઞત્તં... પવારણા પઞ્ઞત્તા... પવારણટ્ઠપનં પઞ્ઞત્તં... તજ્જનીયકમ્મં પઞ્ઞત્તં... નિયસ્સકમ્મં પઞ્ઞત્તં... પબ્બાજનીયકમ્મં પઞ્ઞત્તં... પટિસારણીયકમ્મં પઞ્ઞત્તં... ઉક્ખેપનીયકમ્મં પઞ્ઞત્તં... પરિવાસદાનં પઞ્ઞત્તં... મૂલાય પટિકસ્સનં પઞ્ઞત્તં... માનત્તદાનં પઞ્ઞત્તં... અબ્ભાનં પઞ્ઞત્તં... ઓસારણીયં પઞ્ઞત્તં... નિસ્સારણીયં પઞ્ઞત્તં... ઉપસમ્પદા પઞ્ઞત્તા... ઞત્તિકમ્મં પઞ્ઞત્તં... ઞત્તિદુતિયકમ્મં પઞ્ઞત્તં... ઞત્તિચતુત્થકમ્મં પઞ્ઞત્તં... અપઞ્ઞત્તે પઞ્ઞત્તં... પઞ્ઞત્તે અનુપઞ્ઞત્તં... સમ્મુખાવિનયો પઞ્ઞત્તો... સતિવિનયો પઞ્ઞત્તો... અમૂળ્હવિનયો પઞ્ઞત્તો... પટિઞ્ઞાતકરણં પઞ્ઞત્તં... યેભુય્યસિકા પઞ્ઞત્તા... તસ્સપાપિયસિકા પઞ્ઞત્તા... તિણવત્થારકો પઞ્ઞત્તો. કતમે દ્વે? સઙ્ઘસુટ્ઠુતાય, સઙ્ઘફાસુતાય... દુમ્મઙ્કૂનં પુગ્ગલાનં નિગ્ગહાય, પેસલાનં ભિક્ખૂનં ફાસુવિહારાય... દિટ્ઠધમ્મિકાનં આસવાનં સંવરાય, સમ્પરાયિકાનં આસવાનં પટિઘાતાય... દિટ્ઠધમ્મિકાનં વેરાનં સંવરાય, સમ્પરાયિકાનં વેરાનં પટિઘાતાય... દિટ્ઠધમ્મિકાનં વજ્જાનં સંવરાય, સમ્પરાયિકાનં વજ્જાનં પટિઘાતાય... દિટ્ઠધમ્મિકાનં ભયાનં સંવરાય, સમ્પરાયિકાનં ભયાનં પટિઘાતાય... દિટ્ઠધમ્મિકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સંવરાય, સમ્પરાયિકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં પટિઘાતાય... ગિહીનં અનુકમ્પાય, પાપિચ્છાનં ભિક્ખૂનં પક્ખુપચ્છેદાય... અપ્પસન્નાનં પસાદાય, પસન્નાનં ભિય્યોભાવાય... સદ્ધમ્મટ્ઠિતિયા, વિનયાનુગ્ગહાય. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દ્વે અત્થવસે પટિચ્ચ તથાગતેન સાવકાનં તિણવત્થારકો પઞ્ઞત્તો’’તિ.

વિનયપેય્યાલં નિટ્ઠિતં.

૪. રાગપેય્યાલં

૨૩૧. ''રાગસ્સ , ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ.

''રાગસ્સ, ભિક્ખવે, પરિઞ્ઞાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, પરિઞ્ઞા ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, પરિક્ખયાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, પરિક્ખયા ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, પહાનાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, પહાના ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, ખયાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, ખયા ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, વયાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, વયા ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, વિરાગાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, વિરાગા ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, નિરોધાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, નિરોધા ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, ચાગાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, ચાગા ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, પટિનિસ્સગ્ગાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. રાગસ્સ, ભિક્ખવે, પટિનિસ્સગ્ગાય ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ.

૨૩૨-૨૪૬. ''દોસસ્સ...પે॰... મોહસ્સ... કોધસ્સ... ઉપનાહસ્સ... મક્ખસ્સ... પળાસસ્સ... ઇસ્સાય... મચ્છરિયસ્સ... માયાય... સાઠેય્યસ્સ... થમ્ભસ્સ... સારમ્ભસ્સ... માનસ્સ... અતિમાનસ્સ... મદસ્સ... પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞા ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, પરિઞ્ઞાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, પરિઞ્ઞા ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, પરિક્ખયાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. પમાદસ્સ , ભિક્ખવે, પરિક્ખયાય ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, પહાનાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, પહાના ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, ખયાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, ખયા ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, વયાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, વયા ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, વિરાગાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, વિરાગા ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, નિરોધાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, નિરોધા ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, ચાગાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, ચાગા ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, પટિનિસ્સગ્ગાય દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે દ્વે? સમથો ચ વિપસ્સના ચ. પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, પટિનિસ્સગ્ગાય ઇમે દ્વે ધમ્મા ભાવેતબ્બા''તિ.

(ઇદમવોચ ભગવા. અત્તમના તે ભિક્ખૂ ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દુન્તિ.) [( ) એત્થન્તરે પાઠો સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰ પોત્થકેસુ નત્થિ]

રાગપેય્યાલં નિટ્ઠિતં.

દુકનિપાતપાળિ નિટ્ઠિતા.